

Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişkin
Genel sekreter Özel Elçisinin raporu
Kosova'nın kendi geleceği konusunda ayan olması gerekir

EDITÖRDEN

14 aydan çok süren müzakerelere bakılırsa, biri Kosova'nın çok değiştiğini belirtebilir. Özel Başmüzakereci Martti Ahtisaari ilk defa olarak 2005 yılının Kasım ayında Prishtinë/Priştina/Priştine'ye geldiğinde o zamanlarda Kosova az önce Ünite Ekibini kurmuştu, ki bu önceden pratikte görülmeyen ve en yüksek bir düzeyde olan politik birlik örneği idi. Başkan Ibrahim

Rugova, Başbakan Bajram Kosumi, Meclis başkanı Nexhat Daci, PDK Başkanı Hashim Thaçi ve ORA Başkanı Veton Surroi köşe taşlarını oluşturdular. 2006 yılı Kosova politik sahnesinde önemli gelişmelerle başladı. Başkan Rugova'nın ölümü, onun yerine Prof. Fatmir Sejdiu'nun geçmesi, Başbakan Kosumi yerine Sn Agim Çeku ve Mecliste de Daci yerine Sn Kolë Berisha'nın geçmesi müzakereler sürecinde iz bıraktı. Müzakereler süresince birlik temin edildi ve diğer yandan Kosova Meclisi müzakereler süreci ile bilgilendirilip müzakereler konusunda birkaç defa tartışmalarda bulundu. Bu, Kosova Meclisi'nin önümüzdeki dönem içerisinde gerçekleştireceği esas rolünün bir göstergesiydi.

Kendi doğası yönünden müzakere süreci bileşik ve multilateral – Kosova liderlerinin Kosova'nın tüm hızıyla Avrupa perspektivine doğru yürüyeceği an faydalı olarak sayacağı görgüler. 2006 yılı süresince UNOSEK Belgrad ile Prishtinë/Priştina/Priştine müzakere ekipleriyle 15 raund doğrudan görüşmelerde bulundu. Doğrudan doğruya yapılan bu görüşme raundlarının 14'ü Kosova'da ademi merkezizetçilik, kültür ile dini zenginliğinin korunması, ekonomik konular ve topluluklar haklarının korunmasına aitti. Bunlardan iki toplantı ise her iki tarafın en yüksek görevlilerinin yer aldıkları toplantıydı. 2006 yılının Ocak ayından itibaren, UNOSEK tarafından yönetilen 26 uzman Belgrade ve Prishtinë/Priştina/Priştine'yi ziyaret ederek taraflar ile çeşitli konular üzere ayrı ayrı görüşmede bulundular. 26 Mart 2007 tarihinde Özel başmüzakereci Martti Ahtisaari'nin başarılı bir çalışmasından sonra Kosova'nın politik statüsüne ilişkin Öneri BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon tarafından kamuoyuna açıklandı.

ASI Bülteninin bu sayısı değişik görüş açılarından verilen kapsamlı yazıları içermektedir. Statüs Önerisi, önerinin yayınlanmasından sonra bazı Temas Grubu üyeleri ülkelerinin ifadelerini olduğu gibi, Kosova perspektifi yönünden müzakere sürecinin gözden geçirilmesi gibi düşüncelere yer vermeye çalıştık. Kosova Meclisi ile Hükümetin bazı üyeleri katkıda bulundu. Verdiğimiz bilgileri faydalı bulacağınıza ümit ederiz.

*Franklin De Vrieze,
Meclis'i Destek Koordinatörü.*

Konusal Sayı:

Müzakereler süreci ve Kosova stüsüne ait öneri

Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişkin Genel sekreter Özel Elçisinin raporu	3
Kosova Meclisi Deklarasyonu	5
Kosova'nın bağımsızlığı her şeyin alfa ve omegasıdır "Ek müzakerelerin yapılması için olanaklar tüketilmiş değildir"	6
Kosova'nın geleceği	8
Kosova'nın kendi geleceği konusunda ayan olması gerekir	9
KOSOVA'DAKİ GELİŞMELER İLE İLGİLİ ÜÇ SENARYO	10
"Sürecin tamamlanması için Kosova delegasyonu uzlaşma yapmıştır"	11
ABD, Ahtisaari'nin statüs ile ilgili önerisin desteklemektedir	13
Temsilsiz Anayasa olamaz	16
Kosova statüsüne ilişkin Kapsamlı Öneri ile ilgili Yetkili Özet	17
Kosova Statüsünün tanımlanması doğrultusunda atılan adımlar	18
Yeni AB Misyonu Kosova'nın AB istemlerini ve NATO üyeliğini destekleyecektir	20
"Ahtisari'nin planı Kosova'da yaşamakta olan tüm topluluklar tarafından kabul edilecektir"	21
Ahtisari Paketi VIII Eki – Kosova'da Güvenlik Sektörü: Güvenlik Komisyonu tarafından yapılan uyarılar	22
Avrupa Parlamentosu, Kosova'ya ait rapor ile uzlaşıyor	24
AB, Kosova'nın geleceğini destekliyor	25
Kosova'nın uluslar arası yardımına ihtiyacı vardır	26
AB, Kosova'nın geleceğini destekliyor	27
"Eli bağlı" olan milletvekilleri	28
Kosova'ya şans tanınmaktadır	29
AHTİSAARI'DEN SONRA BİLE KOSOVA STATÜSÜ	33
KOSOVA STATÜSÜNÜN BELİRLENMESİ SÜRECİ – BAŞARILAR VE EKSİKLİKLER	34
	35

Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişkin Genel sekreter Özel Elçisinin raporu

Martti Ahtisaari, Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişkin BM Genel Sekreteri Özel temsilcisi

Öneri: Kosova statüsü, uluslar arası toplum tarafından denetlenen bağımsızlık olmalıdır

1. 2005 yılının Kasım ayında, Genel Sekreter beni Kosova'nın gelecekteki statüsü süreci konusunda Özel Elçi olarak atadı. Benim koşullarıma göre bu politik süreç Kosova'nın gelecekteki durumunu belirleyecek bir şekilde sona ermelidir. Bu çözümü gerçekleştirmek amacıyla geçen yıl içerisinde Sırbistan ile Kosova liderleri ile yoğun müzakerelerde bulundum. Ekibim ve ben her iki taraf için kabul edilebilir olan bir sonucun elde edilmesi amacıyla çaba harcadık. Ama bir yıldan çok süren direkt görüşmelerden sonra, ikili müzakereler ve uzmansal danışmalardan sonra tarafların Kosova'nın gelecekteki statüsü konusunda anlaşmaya varma olanağında olmadıklarını farkettim.

2. Çok defa yapılan süreç içerisinde, her iki taraf kendi kati ve diyametrik karşı olan tutumlarını belirttiler: Belgrad Sırbistan içerisinde Kosova'ya özerkliğin verilmesi tutumundan hareket etmekte, diğer yandan da Prishtinë/Priştina/Priştine bağımsızlıktan başka bir şeyi kabul etmediğini belirtmektedir. Admi merkeziyetçilik, toplum hakları, kültürel ve dini zenginliğinin korunması ve ekonomik konular konusunda bile içerik farkları görülmüştür — her zaman statüsüne bağlı olarak — sadece küçük bir

ilerleme kaydedilebildi.

3. Benim mandatum süresince Kosova'nın gelecekteki statüsü konusunda barış ve sabır hüküm sürerek Genel Sekreter ile yapılan danışmalara dayanarak, taraflar arasında işbirliğin temin edilmesi ve yöredeki durum göz önünde bulundurularak hareket edilmiştir. Bana göre Kosova'nın geleceği ile ilgili ikili anlaşmanın kaydedilmesi için var olan olanaklar tükenmiştir. Sonuç ne olursa olsun artık ek görüşmeler yapılamaz.

4. Buna rağmen bu çok önemli konu hakkındaki rezolasyonun acil olarak getirilmesi gerekir. Güvenlik Konseyi'nin 1244 (1999) Rezolasyonunu kabul etmesinden sonra hemen hemen sekiz yıl geçti ve Kosova'daki bu durum artık sürdürülemez. Onun gelecekteki statüsü ile ilgili belirsizlik, Kosova'nın demokratik

gelişmesi, sorumluluğu, ekonomik gelişmesi ve inter etnik olarak birbirleriyle barışması konusunda temel engel olmuştur. Böyel bir belirsizlik sadece daha da gerilemeye, onun toplumlarının polarizasyonuna, sosyal ve politik çatışmalara neden olabilir. Kosova'nın statüsü ile ilgili rezolasyonun ertelenmesi ya da onun hiçe sayılması sadece Kosova istikrarlığını değil tüm yörenin istikrarlığını tehlikeye sokmaktadır.

5. Kosova statüsünün çözümü için zaman çatmıştır. Kosova'nın son tarihi dikkatli olarak bakılırsa, Kosova'nın şu andaki gerçekleri göz önünde bulundurulursa ben, Kosova için en iyi seçeneğin, bir süre uluslar arası toplumu tarafından denetlenecek olan bağımsızlık olduğu sonucuna vardım. Kosova'nın Statüs Çözümüne ilişkin Kapsamlı Önerim, ki bu öneri uluslar

arası denetim struktürlerini de dahil etmektedir, geçerli, dayanıklı ve istikrarlı olan bir bağımsız Kosova'nın olduğu gibi tüm toplumların ve onun üyelerinin barış içinde ve onurlularak yaşayabilecekleri bir Kosova'yı öngörmektedir.

Kosova'nın yeniden Sırbistana entegre edilmesi geçerli bir seçenek değildir

6. Düşmanlık ve birbirine karşı güvensizlik tarihi uzun süredir Kosova Arnavutları ile Kosova Sırları arasındaki ilişkiyi bozmuştur. Bu ağır ilişkiler, 1990 lı yıllarda Miloşeviç rejiminin idar eye gelmesiyle daha da kötüleşmiştir. Miloşeviç düzenine ve baskılarına karşı barışçı bir şekilde karşı gelme — Kosova özerkliğinin elden alınması ve Kosova'da Arnavutların çoğuna karşı sistematik bir şekilde diskriminasyonun yapılması ve onların kamu yaşamdan uzaklaştırılmalarına — Kosova Arnavutları silah ile cevap verdi. Belgrade da bu silahlı çatışmalara silah ile cevap verdiğinde sivillerin yaşamlarının kaybolmasına olduğu gibi Arnavutların kendi evlerini ve Kosova'dan ayrılmalarına neden olarak trajik olaylar yaşandı. Bu dramatik olayların sonucu olarak Kuzey Atlantik Örgütü'nün (NATO) müdahalesine neden olup 1999 yılının 10 Haziran tarihinde 1244 (1999) Rezolasyonunun kabulü ile sonuçlandı.

7. Sekiz yıl içerisinde Sırbistan ve Kosova ayrı ayrı olarak idare edildi. 1244 (1999), Rezolusyonuna uyumlu olarak Kosova'da Birleşmiş Milletler Misyonunun (UNMIK) kurulmasıyla ve Kosova'da tüm yasama, idare ve adli yetkilerinin Kosova'ya devredilmesi Sırbistan'ın Kosova üzerine hiçbir idare yetkisinin kalmamasına neden oldu. Bu hiçkimsenin reddedemeyeceği bir gerçektir; geri alınamaz. Kosova'nın Sırbistan idaresine dönmesi Kosovalıların büyük bir çoğunluğu için kabul edilemez. Belgrad bu yetkisini kullanmaya kalkarsa büyük bir muhalefet ile karşı karşıya gelecektir. Sırbistan sınırları içerisinde Kosova'nın özerkliği — bu özerklik nasıl alacaksa — makül-inanılabilen değildir.

Sürekli uluslar arası idareye dayanaklı yönetim yapıları da dayanaklı değildir

8. UNMIK'in Kosova'da büyük başarılar kaydetmesine rağmen, Kosova'nın uluslar arası tarafından idare edilmesi sürdürülemez. UNMIK yetkileri içerisinde Kosova enstitüleri kurulup gelişti ve Kosova işlerini idare etmek için gerekli olan sorumluluğun artırılmasına katkıda bulundu. Bu, dinamik bir politik sürecinin gelişmesine katkıda bulunarak Kosovalıların daha fazla yetkiye sahip olmaları ve kendi çalışmaları için daha fazla sorumlu olmaları ile ilgili yasal beklentilerini güçlendirdi. Bu beklentiler sürekli bir uluslar arası idareye dayanan çerçevesi içerisinde gerçekleşemez.

9. UNMIK, yerel yönetim enstitüleri çalışmalarını

kolaylaştırırken geçerli bir ekonomiyi geliştiremedi. Kosova'nın belirsiz politik statüsü uluslar arası finans enstitülerinin Kosova'ya yaklaşımını olanaksız kılarak, onların bütünlüklü olarak yöresel ekonomiye entegre olmalarını ve fakirlik ile işsizliği ortadan kaldıracak olan yabancı kapitalin yatırılmasını olanaksız kıldı. Diğer Batılı Balkan komşuları gibi Kosova Avrupa Birliği'ne giden anlamlı sürece katılma olanağında değildi — ki bu yörede reform ve ekonomi gelişiminin temin edilmesi için güçlü bir motor olmakla birlikte hayati önemden olan standartların gerçekleştirilmesi için bir yoldur. Kısacası, Kosova'nın zayıf ekonomisi, sosyal ve politik istikrarsızlığın kaynağı olmakla birlikte Kosova'nın gelişiminin gerçekleşmesi uluslar arası status quo içerisinde gerçekleşemez. Kosovadaki ekonomik gelişme sadece bağımsızlığın temin edebileceği gerçeği ayandır ve istikrarlığı gerektirmektedir.

Uluslar arası denetim ile bir bağımsızlık tek geçerli seçenektir

10. Bağımsızlık, politik bakımından istikrarlı ve ekonomik bakımından geçerli olan bir Kosova için tek seçenektir. Sadece bir bağımsız Kosova'da onun demokratik enstitüleri bütünlüklü olarak sorumlu ve kendi eylemleri için sorumlu olacaktır. Bu, hukuk üstünlüğü ve azınlıkların efektif bir şekilde korunmaları için çok önemli olacaktır. Sürekli bir ikilem devam ettiği takdirde, Kosova'nın ve yöresinin

barışı ve istikrarlığı riziko altında olacaktır. Bağımsızlık, rizikoya karşı en iyi bir koruyucudur. Bağımsızlık aynı zamanda Kosova ile Sırbistan arasında dayanıklı ve sürekli bir partnörlüğün kurulması için en iyi bir şanstır.

11. Kosova bağımsızlığı tek bir seçenek olurken, Kosova'nın kendi başına azınlıkların korunması, demokratik gelişme, ekonomik kalkınma ve sosyal bakımdan barışık olma olanakları sınırlıdır. Kosova'nın politik ile yasal enstitüleri uluslar arası yardım ve uluslar arası denetim içerisinde daha da gelişmelidir. Özellikle bu en incinebilir nüfusun korunması ve onların kamu yaşama katılmalarının geliştirilmesi için çok önemlidir.

12. Kosova'nın azınlık toplulukları — özellikle Kosova Sırları — ağır yaşam koşullarında yaşamaya devam etmektedirler. 1999 yılının yaz ayları ve Mart 2004 yılında kendilerine yönetilen şiddet derin izler bırakmıştır. Kosova liderleri Kosova Sırlarına ulaşmak için çabalarını artırırken ve standartların yürürlüğe koyulması yönünde çalışırken, azınlık toplulukları haklarının korunması, onların bu yönde daha fazla çaba harcamalarını gerektirmektedir. Kosova Sırları aynı zamanda aktif bir şekilde Kosova enstitülerinde çaba harcamalıdır. Katılmama gibi temel tutumlarını değiştirerek; Kosova enstitülerine karşı boykotlarını sona erdirerek efektif olarak kendi haklarını ve çıkarlarını koruyabilirler.

13. Kosova bağımsızlığı ve benim Çözüm Önerimde

ortaya atılan görevlerin gerçekleştirilmesi doğrultusunda, başlangıçta bir süre uluslar arası sivil ile askeri oluşum denetiminde olması ve onlar tarafından desteklenmesini öneriyorum. Onlar büyük bir güce sahip olup ilk sırada kritik olarak nitelendirilebilen alanlara odaklanmalı - sözcüleri toplulukların hakları, ademi merkezilik, Sırp ortodoks Klisesinin korunması ve kanunların hakimiyetinin sağlanması. Bu yetkiler, Çözüm Önerisi hükümlerine karşı gelecek olası faaliyetler ve orada önerilen çözüm biçimlerine karşı yönelik davranışların ortadan kaldırılması durumundan devreye girmez. Kosova'nın şu anki zayıflığını göz önünde bulundurarak, uluslar arası toplumunun enstitüsel kapasite yapısının alanında da yoğun bir şekilde çaba harcaması gerekmektedir. Düşünceme göre, Kosova'da uluslar arası toplumunun denetiminin sonu, sadece Çözüm Önerisinde ortaya atılan önlemlerin yerine getirilmesinden sonra gelebilir.

14. Uluslar arası denetimi de göz önünde bulundurularak Kosova yetkilileri Çözüm Önerisinin yerine getirilmesi için sorumludurlar. Kendileri, Kosova Sırlarını da dahil etmek üzere bu yönde tüm toplumların çalışmaları ve aktif katılımıyla başarıya ulaşabilirler.

Sonuç

15. Kosova yegane çözümü gerektiren, yegane bir olaydır. Bu, çözümlenmemiş olan diğer önceki sorunları kapsamamaktadır. Oybirliği ile 1244 (1999) Rezolusyonunun kabul

edilmesiyle Güvenlik Konseyi Sırbistan'ın, Kosova'nın idare edilmesindeki rolünü reddederek ve gecici olarak Kosova idaresini BM administrasyonuna devrederek, Kosova'nın nihayi statüsünün çözümü ile ilgili politik süreci saptayarak bu işlemlere cevap vermiştir. Bu faktörler kombinasyonu Kosova olaylarını olağanüstü kılmaktadır.

16. Bir yıldan çok bir zaman içerisinde müzakereler ile çözüme ulaşılması amacıyla her fırsatı sonuna kadar kullanarak 1244(1999) Rezolüsyonunda öngörülen politik süreci yönettim. Tarafların uzlaşmalarını bu hedefi çözümsüz hale getirdi. Buna rağmen BM administrasyonundan sekiz yıl sonra, Kosova statüsünün acil olarak çözümlenmesi gerekir. Uluslar arası toplum tarafından denetlenecek olan Kosova bağımsızlığı ile ilgili Önerim, Kosova tarihini, Kosova'nın bugünkü gerçeklerini ve Kosova'da politik ile ekonomik istikrarlığı ihtiyacını kapsamaktadır. Bu gibi bir bağımsızlığın dayanacağı Çözüm Önerim, müzakere sürecinde tarafların tutumlarını esas alarak ve sağlam bir sonuçun elde edilmesi için birçok konuda kopromisi oluşturmaktadır. Güvenlik Konseyinin Çözüm Önerimi desteklemesini ısrar ediyorum. Eski Yugoslavya'nın parçalanması ile ilgili son safhayı sonuçlandırırken yörenin-eyaletin kendi tarihinde yeni bölümünü –barış, istikrarlık ve tümümüz için ilerlemeyi temin edecek olan yeni bir bölümün başlamasına izin verecektir..

26 Mart 2007

Başmüzakereci Ahtisari önerisinin açıklanmasından sonra verilen ifadeler

Fatmir Sejdiu: Ahtisari'nin planına göre, başlangıç döneminde uluslar arası denetim altında bulunacak olan Kosova'nın bağımsızlığı, ülkemizin barış, istikrar ve refaha ulaşmasını sağlayacaktır. (Express, 27 Mart 2007)

Agim Çeku: Kosova statüsü ile ilgili Birleşmiş Milletler Örgütü özel temsilcisi paketi, BMÖ'nün onayı alınarak hazırlanmış ve Vaşington, Londra, Paris, Brüksel ve çok sayıda diğer merkez tarafından güçlü bir şekilde desteklenmiştir. Bu yönde ikircimli olanlar ya da bu öneriye karşı gelenlerin de Ahtisari planının en iyi olmamakla birlikte biricik real seçenek olduğunu ve pratik çözüm yolunu oluşturduğunu anlayacaklarını beklemekteyim. (Başbakanın Radyo Kosova'ya verdiği haftalık demecinden, 26 Mart 2007)

Kolë Berisha: Kosova, olağan üstü bir önem arz eden bu anı büyük bir heyecan ile beklemektedir. Görülen o ki Kosova bağımsızlığına kavuşuyor. (Basın bilidirisi, 27 Mart 2007)

Hashim Taçi: Tüm Kosova vatandaşları kendilerini gururlu hisetmelidirler, çünkü onların hepsi Kosova tarihi açısından önem taşıyan bu anda önemli rol üstlenmişlerdir. Önümüzdeki haftalarda politike etmenler olarak kurumlarımız ve halkımızın kendisi de yeni meydan okumalar ile karşılaşacaktır. (Express, 27 Mart 2007)

Veton Surroi: Başkan Ahtisari bağımsız ve diğer devletler ile eşit olan bir Kosova devletini önermektedir. Bu sonuç, bu paket, Kosova'da çok sayıda nesillerin harcadıkları çabalarının bir ürünüdür. (Express, 27 Mart 2007)

Skender Hyseni: Birlik Ekibi (Müzakere Ekibi), Marti Ahtisari tarafından hazırlanan önerinin BMÖ GK'ye teslim edildiği Pazartesi gününü (26 Mart 2007) tarihi bir gün olarak kabul etmektedir; bu fırsatla da Ahtisari'ye ve BMÖ Genel Sekreteri Ban Ki Moon'a en dergin saygı ve takdirlerini de ifade etmektedir. (Koha Ditore, 28 Mart 2007)

Blerim Shala: Ahtisari tarafından hazırlanan rapor ve paketin Ban Ki Moon tarafından yedeksiz olarak desteklenmesi, Kosova hakkında Birleşmiş Milletler Örgütü Güvenlik Konseyi'nde yeni bir rezolüsyonun kabul edilmesi açısından özel bir önem arz etmektedir. (Zëri, 27 Mart 2007)

Martti Ahtisari Raporu ile ilgili Kosova Meclisi Deklarasyonu

Kosova Meclisi işbu Deklarasyon ile,

26 Mart tarihinde BM Genel Sekreteri tarafından Kosova'nın Statüs sürecine ilişkin BM Özel Elçisinin BM Güvenlik Konseyine sunmuş olduğu nihayi raporunu kabul ederek bu önerinin Kosova yurttaşlarının istemine uyumlu olan dürüst ve dengeli bir çözümü oluşturduğuna ifade eder.

Kosova'nın Statüs Çözümü ile ilgili 26 Mart tarihinde BM Güvenlik Konseyinde BM Genel Sekreteri tarafından sunulan kapsamlı öneriyi kabul edip onun bütünlüklü olarak gerçekleştirilmesi için hazır olduğunu belirterek, çözümün Güvenlik Konseyi için kabul edilir olmasından hareket ederek, çözümde yer alan hükümlerin yasal olarak Kosova için geçerli olacağını üstlenip teyid eder.

Çözümde belirtilen ve Kosova'da kurulacak olan uluslar arası sivil ile güvenlik katılımı yedeksiz olarak kabul edip, mümkün görülen herhangi bir alanda bu oluşum ile işbirliği yapmak için hazır olduğunu, uluslar arası sivil ile güvenlik güçlerinin çözümde kendilerine verilen görevleri gerçekleştireceklerine inandığını bildirir.

5 Nisan 2007

Priştine/Priştinë/Priština

Kosova'nın bağımsızlığı her şeyin alfa ve omegasıdır

Fatmir Sejdiu, Kosova Başkanı ve Kosova Müzakere Ekibi yöneticisi

Son dokuz ay içerisinde BMÖ'nün bu en yüksek organı önünde üçüncü kez hitab etme şansı ve şerefi bana verilmektedir. Kosova Başkanı ve Kosova'daki iktidar ve muhalefet politik yelpazesinden oluşan ve Birlik (Ünite) Ekibi olarak adlandırılan Kosova Müzakere Ekibi yöneticisi sıfatı ile huzurlarınızda hitab etmekteyim.

Kosova'nın statüsünün belirlenmesi ile ilgili uzun ve bileşik müzakereler süreci 10 Mart tarihinde, Avusurya'nın Viyana kentinde tamamlandı. Finlandiya eski Cumhurbaşkanı ve Kosova'nın statüsü ile ilgili BMÖ Temsilcisi Marti Ahtisari'nin yönettiği bu süreç sonucu, resmi adı "Kosova Statüsünün Çözümü ile ilgili Geniş Kapsamlı Öneri" olan bir dokümanın gün yüzüne çıkmasını sağlamış ve bu belge Kosova meselesinin çözümüyle ilgili iyi ve nihayi bir bölümü başlatmış sayılır.

Bu sürecin daha başlangıcında ifade ettiğimiz gibi bu olguyu huzurunuzda tekrarlıyorum Kosova'nın bağımsızlığı halkımızın egzistansı açısından alfa ve omega'yı oluşturup bir kalım meselesini ifade eder. Sırbistan devlet strüktürleri ile hiç bir bağlantı bizim açımızdan kabul edilir değildir. Ülkemizin bağımsızlığı, ilk sırada Sırbistan'dan bağımsızlık anlamına gelir ve böyle bir şey bu bölgede barış ve istikrarın sağlanması açısından kararverici bir önkoşul olmakla beraber bağımsız ve eşit ülkeler olarak Kosova ve Sırbistan'ın Avrupa Birliği ve NATO'ya tam manasıyla katılmalarını sağlayan bir sürecin başlangıcı için de bir önkoşulu oluşturur.

Kosova ile Sırbistan arasında 14 aylık yoğun görüşme müzak-

ereler ardından Kosova ile ilgili hazırlanan bu belge, Kosova'da çoğunluk olmayan topluluğun ve ilk sırada Sırp topluluğuna ne kadar daha iyi yerleşme imkanlarının sağlanması ereğiyle Kosova delegasyonun uzlaşma durumunda olduğu acı kompromisleri de içerir. Bu günlerde sizlerin de işitme fırsatını yakaladığınızdan emin olduğum Başkan Ahtisari belgesinin üçte ikilik bölümü, Kosova kurumları ve politik ile ekonomik hayata Sırp topluluğu temsilcilerinin başarılı bir şekilde katılmalarını öngören kuralardan ibarettir.

Nüfusun yüzde doksandan fazlası Arnavutlardan oluşan Kosova, kendi azınlıklarına tanıdığı hakların seviyesi Güney Doğu Avrupa ülkelerinde mevcut azınlıklara tanınmıyor. Halkın yüzde beşinin konuştuğu Sırp dili, Kosova halkının yüzde doksandan daha fazlasının konuştuğu Arnavut dili ile eşit bir şekilde resmi dil statüsüne sahiptir. Aynı zamanda, azınlık dilleri arasında Türk, Boşnak ve Roman diline de, bu tür azınlık temsilcilerini toplam nüfusun % 5-6'sını oluşturduğu ortamlarda belediyelerde kullanımda olan

resmi dil statüsü tanınmaktadır.

Kosova'nın statüsü ile ilgili bu paket sayesinde Sırp ve diğer azınlıklara politik temsil edilme, daha doğrusu üstün bir şekilde politik temsil edilme hakları tanımakta, mahali düzeyde ise kendilerine tanınan özyönetim haklarını Avrupa'nın bu bölgesinde yaşayan diğer azınlıklar gıpta etmektedirler. Kendilerine bu hakların verilmesini güven altına alarak, biz, toplumumuzun huzur ve mutluluğunu vatandaşlarımızın mutsuzluğu üzere değil, onların huzur ve mutluluğu üzere inşa etmeyi arzu etmekteyiz.

10 Mart tarihinde Viyana'da yapılan görüşmede, Kosova delegasyonu, Ahtisari Planını açık olarak desteklemiştir - halkın ağzı arasında bu pakete böyle bir isim konduğu için benim de onun ile ilgi bu tür bir ifade kullanmama izin verin.

Takındığımız tavizkar tutum ve müzakere süreci içerisinde yaptığımız tüm kompromisler azınlık temsilcilerinin ve ilk sırada Sırp topluluğu temsilcilerinin tedirginlik ve istemlerinin karşılanması amacıyla yapılmıştır. Önerilen paket çerçevesindeki bazı çözümler ile

devlet strüktürümüzün fonksiyon etmesi hakkında tedirginliklerimizin olduğuna işaret etmem gerekir. Buna rağmen, Sırp topluluğunun tedirginliği için hiç bir alanın boş bırakılmaması ilkesinden hareketle böyle bir şeyle uzlaştık.

Biz bu planı olumlu karşıladık ve Kosova'nın bağımsız bir devlet olması açısından esaslı bir temel sağlayan bir belge olarak onu yerine getireceğimiz yönünde güvence vermekteyiz. Kurulacak bu devlette Arnavut çoğunluk ile azınlıklar ülkeyi yönetmek için sorumlulukları üstlenmekte ve bu arada herkesin temel kalıtım ihtiyaçları ve bir birimizin kültür ve etnik duyarlılığına da gereken saygı gösterilecektir.

Başkan Ahtisari'nin planının Birleşmiş Milletler Örgütü Güvenlik Konseyi oturumunda desteklenmesi yönünde tutum alınacağına güvenimiz tamamdır. Bu plan, Kosova'nın bağımsız ve fonksiyonel bir devlet olması yönünde gereken tüm kuralları içermektedir. Bu yüzden, BMÖ'nün en yüksek icra oranı olan Güvenlik Konseyine çağrıda bulunarak, BMÖ geçici idaresi altında sekiz yıl kaldıktan sonra, Kosova'nın mümkün olduğu en kısa bir zaman içerisinde alınacak karar sonucu nihayi statüsünün belirlenmesi için yolu açmasını davet etmekteyiz.

Modern bir devlet olarak gelecek dönemdeki Kosova, uzun bir tarih boyunca yabancı işgallere karşı direnişin gösterilmesi sonucu gerçekleşen ve savaş dolu buhranlı günleri arkada bırakarak, 1999 yılından bu yana fiziki ve ruhsal açıdan tekrar dirilme yönünde gösterilen büyük çabalar sonucu ortaya çıkmaktadır.

Savaş sonrası yıllar içerisinde biz

demokratik dünya tarafından büyük destek görmüştür. Yapılan bu yardımlar acil olarak karşılaştığımız sorunların aşılması ve Kosova'ya yıllardan beri yatırımların yapılmayı ve savaş sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yardım etti. Savaş sonrası Kosova'nın inşaat edilmesi yönünde yardımlarını esirgemeyen tüm devlet ve kurumlara minnetarız. Özellikle, şu an kendi misyonunu tamamlamak üzere olan UNMIK misyonuna şükranlarımızı bildiririz.

Bu dönem içerisinde, NATO birliklerinin müdahale etmesi ve Kosova'da BM misyonunun oluşturulmasından sora önemli demokratik ve gelişme süreçleri meydana gelmiştir. Kosova'da yapılan serbest ve demokratik seçimlerden sonra, merkez ve yerel düzeyde dayanıklı kurumlar oluşturulmuş ve onlar kendi görevlerini yerine getirmekle işlevlerini tasdiklamışlardır. Kosova'da ekonominin tekrar canlanması ve serbest piyasa ekonomisi ilkelerine göre bu ekonominin köklü bir dönüşüm sürecinden geçmesi bu kurumların bir başarısı olarak gösterilebilir. Tüm alanlar ile ilgili çağdaş bir yasama altyapısı oluşturulmuştur. Kosova'da dayanıklı bir bankacılık ve bütçe sistemi oluşturulmuş, özelleştirme süreci başarıyla gerçekleşmek üzeredir. Buna rağmen, statüs konusunda belirsizlik sürerken Kosova ekonomisi mevcut potansiyellere göre gelişmemiş, uluslararası finans enstitüleri ile iritbat imkanı olmamış ve yabancı yatırımcılar ile daha başarılı bir partner ilişkileri kuramamıştır.

Ülkemizin ekonomik açıdan güvenilir olması ve ekonomik kalkınma sağlayacak uzunvadeli yatırımlar açısından egemenlik bir çok nedenler yüzünden kilitli bir koşulu oluşturmaktadır. Kosova'nın zengin yeraltı kaynakların kullanılması (linyit,

mineraller, tarıma elverişli araziler) ve iyi eğitim görmüş genç insanlardan yararlanılmalıdır. Sözün kısası, egemenlik sayesinde Kosova'nın, globalleşme sonucu iç içe olmuş bir dünyada ekonomik kalkınması mümkün kılınmaktadır.

Bu yıllar içerisinde, Kosova, Kosova için Standartlar olarak tanınan bir sürü standartları yerine getirmekle daha iyi yaşam koşulları sağlanmış, demokrasi ve vatandaşların demokratik hak ve özgürlükleri daha da ilerletilmiştir.

Şimdi ise Kosova'nın kendi kimliği ile, ulusal, coğrafi, tarihi ve hukuki özellikleri ile, demokratik temsil edilme alanında oluşturduğu strüktürleri ile ve UNMIK'in yardımıyla bağımsız ve egemen bir devlet olarak tanınması zamanı gelmiştir. Kosova, sözün tam anlamına göre bir sui generis örneğini oluşturmaktadır. Böyle bir olgu, bugün, nerede ise herkes tarafından kabul görmektedir. Kosova'nın devlet oluşu ile, biz, uluslararası sistemin bir parçası olmamız yönünde sorumluluk ve yükümlülüklerimizi de üstlenmekteyiz.

Bağımsızlığı kazanmasından sonra da Kosova'da daha uzun bir zaman dilimi içerisinde uluslararası sivil ve askeri katılım mevcudiyetini koruyacaktır ve onları Kosova'ya meşru otoriteler davet etmişti. Aslında bu katılım bizim euro – atlantik ailesine – dünyadaki bağımsız ve demokratik değerler ailesine girmemiz sırasında bize yardımcı olacaktır. Bizim Sırbistan ile yollarımız XX yüzyılın doksanlı yıllarında ayırdık. Kosova politik eliti çağdaş Avrupa değerlerinin yakalanmasını arzularken, Sırbistan politik eliti XIX yüzyıldaki mit'lere bir dönüş yaparak, ortaçağ yaşama tarzına geri dönmek çabası içindeydi.

Şimdi ise bağımsız birer ülke olarak Kosova ve Sırbistan

Avrupa Birliği ve NATO strüktürlerine götüren yolda yürüme zamanı gelmiştir. Nitekim, böyle bir şey tüm yöredeki ülkelerin geleceğini oluşturmaktadır. Halklarımız özgür olarak yolculuk yapmayı, Avrupa Birliği bölümünü oluşturanların sahip oldukları özgürlük ve imkanlara sahip olmayı istemektedirler. Biz Avrupa Birliği içerisinde mevcut demokratik değerler ve yasama sisteminin bir bölümü olmayı arzu etmekteyiz ve bu yönde yapacağımız somut işlerle yasalarımız ve kurumlarımızda onlarda geçerli olan pratikleri uygulamayı yeğlemekteyiz. Bunun uzun ve zor bir yolculuk olacağını farkındayız, ancak bu yolda yürümeye kararlıyız. Komşularımızın da benzer amaçları olmalı. Bu yüzden tüm komşularımıza ve Sırbistan'a şunu söylemek isterim: gelin euro-atlantik entegrasyonlara giden yolda yürüyelim.

İlerde kurulacak olan Kosova devleti, yasaların hakimiyetinin sağlanması ve herkesin haklarına saygı gösterilmesi yönünde en geniş bir çapta anayasal ve kurumsal desteğin verileceğini bir daha huzurlarınızda belirtmek isterim. Çoğunlukta olan Arnavutlar için olduğu gibi, Sırp topluluğu ve diğer azınlık toplulukları için de bu tür koruma sağlanacaktır.

Kosova'nın bağımsızlığı ve onun bağımsız ve egemen bir devlet olarak tanınması tüm yöreye barış ve istikrarı sağlayacaktır. Bağımsızlık, Güney Doğu Avrupa'da henüz çözülmemiş en büyük sorununa çözüm getirecektir. Kosova'nın bağımsızlığı, sadece Kosova için Batı Balkanlarda mevcut diğer ülkelerin de euro – atlantik entegrasyonlarına yolların açılmasına yol açacaktır. Bağımsız bir ülke olarak, komşu ve yöredeki ülkeler ile işbirliğinin sürdürülmesine özel özen gösterilecektir.

Hiç kimsenin topraklarında gözümlüğün olmadığını ayan bir şekilde belirttik, ancak bizim topraklarımızda bir kimsenin gözümlüğün olmasına da müsaade etmeyiz. Nihayetinde, Kosova, 2006 yılı Ocak ayı sonlarına ilan edilen Temas Grubu ilkelerine güçlü bir destek vermiştir.

Tüm uluslararası örgüt ve kurullara ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Örgütüne üye hakkına sahip olacağı günü Kosova sabırsızlıkla beklemektedir.

Bu sonunda, uzun ve bileşik sürecin sonunda Kosova halkı ve Birlik Ekibi adına ve kendi adıma, müzakere süresinde yaptıkları büyük iş ve bu çalışmanın sonucu olarak ülkem Kosova'nın politik statüsünün belirlenmesine ilişkin biz bugün Ahtisari Planı olarak adlandırdığımız planın hazırlanmasındaki çalışmalarını için Başkan Ahtisari ve UNOSEK'e teşekkürlerimizi sunmama izin verin.

Bu plan Kosova ve tüm bölgenin geleceği açısından yeri doldurulmaz bir fırsatı oluşturmaktadır. Bu fırsat, sadece Kosova'nın final statüsünün belirlenmesinin bağımsızlık ile sonuçlanması ile gerçekleşebilir.

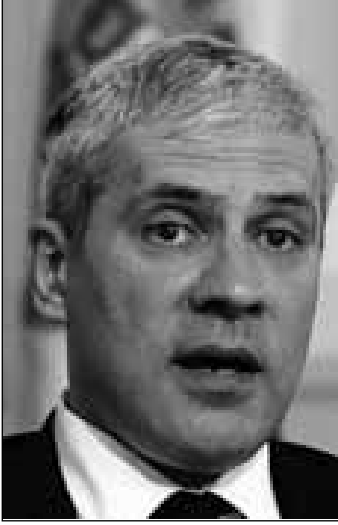
Kosova açısından tarihi bir önem taşıyan bu zamanda size hitab etme fırsatını bana verdiğiniz için Kosova halkı adına teşekkür etmek isterim. Miloşević'in Sırbistan'ı tarafından uygulanan yıkıcı bir savaşa maruz kalan Kosova'ya hemen savaş sonrasında Birleşmiş Milletler Örgütü ve Güvenlik Konseyi tarafından yapılan destek ve çalışmalarınız için biz minnetarız. Kosova ve onun halklarına güvenilir bir gelecek sağlamak yönünde gereken kararları alacağımıza da Kosova halkı emindir.

19 Mart 2007 tarihinde BMÖ Güvenlik Konseyi toplantısında, Kosova Başkanı Fatmir Sejdiu'nun yaptığı konuşması

“Ek müzakerelerin yapılması için olanaklar tüketilmiş değildir”

Sırbistan Cumhurbaşkanı Sn Boris Tadiç'in Viyana'da yapılan görüşmelerde yaptığı konuşması

Sn. Ahtisaari'nin belgesi bizim için kesinlikle kabul edilebilir değildir. Çünkü bu doküman Sırbistan Cumhuriyeti'nin Kosova ile Metohiya üzerine var olan egemenliğini yeniden tasvip etmemekte ve bu yüzden ülkemizin tertoriyel bütünlüğünü soru işareti altına getirmektedir. Bu belgenin birçok maddesi Kosova ile Metohiya'nın bağımsızlığı için yol açmaktadır ve böylelikle uluslararası tarafından tanınan-özellikle BM Beyannamesi ve Helsinki Final Akiti gibi evraklar ile - devletlerin egemenlik ile tertoriyel bütünlüğünü koruyan uluslararası yasanın temel prensiplerine karşı gelmektedir.

2000 yılının Ekim ayında güçlerin barışçı bir yol ile transfer edilmesiyle, Sırbistan yöresel işbirliği konusunda güvenilir bir partnör olarak Batı Balkanların diğer ülkeleri ile aynı hedefi paylaşmaktadır: Avrupa Birliğine kısa sürede üye olmak. Sırbistan'ın

ayan dış siyaset öncelikleri uzlaşmanın aranılması yönünde elde ettiğimiz ilerleme ve bizim BM'ye karşı olan geleneksel güvenimiz, Kosova ile Metohiya'nın gelecekteki statüsüne ilişkin aktif ve yapıcı bir tutum almamızı körüklemektedir. Her zaman çok iyi olmayan olanaklar içerisinde ülkemiz tüm önemli konular hakkında gerçek ve tutarlı uzlaşma çözümlerini önerme doğrultusunda büyük çaba harcamıştır.

Bu, Kosova ile Metohiya'nın statüsü gibi konu üzerine yapılan müzakereler süresinde da görülmektedir. Sırbistan'ın, Bölgenin Arnavut halkına sunmuş olduğu uzlaşma çok geniştir. O da uluslararası topluluk tarafından garanti edilecek olan gerçek bir özerkliliktir. Sırbistan dış siyaset ve savunma gibi birkaç küçük yetkileri elinde tutacaktır (önerimize göre Kosovo ve Metohija bütünlüklü olarak askeri donanmadan tecrit edilmiş olacaktır), dini ve kültür zenginliğinin korunması ve başka. Aynı zamanda bölge ile Sırbistan'ın diğer kısımları arasındaki ekonomik bağlar bizim ikili çıkarımızdan olmak üzere yenileştirilecektir. Viyana'da yapılan müzakerelerde de birkaç defa belirttiğimize göre eğer isterlerse biz Kosova ile Metohiya Arnavutlarının Sırbistan ulusal enstitülerinde katılmalarını seve seve kabul ederdik – tabii ki bu katılımı da şu anki ulusal ile bölge ilişkileri ile yetkilerinde

bazı değişikliklerin yapılması şartıyla.

Bir daha şunu tekrarlamak isterim ki Kosova ile Metohiya'ya ait olan bu gibi bir çözüm uluslararası yasa prensiplerine ve azınlık haklarına değin Avrupa standartlarına bütünlüklü olarak uymaktadır. Maalesef Özel Elçi önerimize gereken özeni göstermedi, diğer taraftan yörede ve daha geniş bir alanda istikrarsızlığa neden olabilecek olan bir çözümün kabul edilmesini seçti. Ahtisaari'nin önerisi kabul edildiği takdirde bu ilk defa olarak, çağdaş bir tarihte bir teritorinin demokratik, barışçı bir ülkeden alınıp kendi devletine sahip olan bir etnik grubu istemlerinin memnun edilmesi için alınan bir teritori olacaktır.

Sırbistan, Viyana müzakereleri süresince tüm konularda ve özellikle de ademi merkezîyetçilik, Sırp dini ve kültürel zenginliğinin, mülk ve finansî konularının korunması yönünde aktif ve yapıcı olmuştur. Bir konuda daha doğrusu Kosova ile Metohiya'nın dış borçları konusunda ilerleme kaydedilmesinden dolayı memnunum. Ama diğer öneriler dengeli ve dayanıklı bir uzlaşmadan uzak olmuştur ve bu bir yıl süren müzakereler sonunda haklı olarak sayılamaz.

Şu olguya özellikle işaret etmek istiyorum: – ister statüs konusu ile ilgili ister de diğer konular ile ilgili olsun tüm

önerilerimiz – her zaman BM Güvenlik Konseyinin 1244 (1999) Rezolusyonuna olduğu gibi Temas Grubunun Yönetmeliği Prensiplerine, uluslararası topluluğunun dokümanlarına gelecekteki statüs ile ilgili görüşmeler ve Özel Temsilcinin birkaç kere işaret ettiği dokümanlara ve çerçeveye göre olmuştur. Viyana müzakerelerinin dikkatli bir şekilde incelenmesi bu dokümanların bizi şu anda bulduğumuz uzlaşmaya getirmesi gerektiğini göstermektedir. Bu durumda Viyana müzakereleri kaybolan fırsat olarak değerlendirilebilir. Ama şu anda önemli olan müzakerelere varılan şu anki düzeyin uzlaşmaya, iki tarafça kabul edilebilir bir çözüme varılması için nelerin yapılabilir olacağını gözden geçirmek önemlidir.

Özel Başmüzakereci önerisi Nev York'a sunulduğu zaman Güvenlik Konseyi'nde danışmalar başlayacaktır. Öneri, Temas Grubu üyeleri ve AB üyeleri olan ülkeler tarafından bilinmekte ve biz yakında Ahtisaari planı üzerine ciddi tartışmaların yapılmasını beklemekteyiz. Güvenlik Konseyi üyesi olmayan Sırbistan doğrudan doğruya bu işişare ve tartışmalara katılmayacak, ama ek konuşmalara yapıcı olarak katılmak için hazırdır ki düşünceme göre bu olanak hala tüketilmemiştir.

Viyana, Avusturya, 10 Mart
2007

Kosova'nın geleceği

Agim Çeku, Kosova Başbakanı

Diplomatik sürecin son safhasına girmiş bulunuyoruz ve inanıyorum ki bu ardından bağımsızlığı getirecektir. Şu anda Nevyork ve Güvenlik Konseyi toplantısına odaklanmış bulunmaktayız. Güvenlik Konseyi'nin Kosova ile ilgili Ahhtisari'nin hazırlanmış olduğu önerisini en nihayet kabule edeceğine inanıyorum. Bu, aslında BMÖ Genel Sekreterin bağımsızlık ile ilgili önerisinin onaylanması anlamına gelir ve bu şekilde bizim AB ve Brüksel'e yönelmemize yol açacaktır. Bizim nihayi hedefimiz, demokratik, gelişmiş ve AB'ye entegre olmuş bir Kosova olmalıdır. Düşünceme göre Kosovalıların çoğu bağımsızlığın sürekli bir ekonomik refahı ve ilerlemeyi getirmeyeceğinin farkındalar. Bu, uzun süreli bir planlamayı, sabrı ve çabayı gerektirecektir. Ama bu ilerlemenin kaydedilmesi için bağımsızlık bir önkoşulu oluşturmakla birlikte Kosova'nın Avrupa geleceği doğrultusunda ilk adımı oluşturmaktadır. Ekonomi ve Avrupa gelecekteki istikrarlığımızın esaslarını oluşturmaktadır.

İnter bağımlı olmak için bağımsız oluyoruz. Bu modern AB'nin paradoksudur. Ülkenin ekonomik büyümesinin temin edilmesi, sosyal ilerlemenin kaydedilmesi ve demokrasimizi korumak amacıyla Kosova'ya Avrupa perspektifi gerekmektedir. Kosova'nın AB izinde olduğunun onaylanmasıyla azınlıklar ile komşularımız için Kosova bağımsızlığının çok pozitif bir gelişme olduğunu görmelerinin ek bir işaretidir.

Şüpheli olanlar bir daha şuna inanmalıdırlar: bağımsız bir Kosova bölgenin istikrarlığa ulaşmasının en iyi bir seçeneğidir. Statüsün çözümü ulaşması bizim ister ekonomik ister de demokratik bir şekilde gelişmemize izin verecek, diğer yandan ise Sırbistan en nihayet kendi enerjisini Brüksel'e odaklaştırma olanağında olacaktır. Gelecek, Avrupa'dadır. Şu anda tüm gözler Rusya'ya çevrilmiş bulunmaktadır, ama düşünceme göre en sonunda Rusya bizim değerlendirmemizi paylaşacaktır – Rusya'nın da çıkarından olacak olan bağımsız bir Kosova yöresel istikrarlık için en iyi bir seçenektir.

Bu yöre hep birlikte AB'ye doğru yol almalıdır. Demek oluyor ki biz yöresel işbirliğini körüklemeli, ekonomi bakımından gelişmeyi temin etmeli ve politik kurumlarımızı güçlendirmeliyiz. Eğer piyasamız bütünlüklü olarak komşularımız ile birleşirse Kosova çok sağlam bir ekonomik geleceğe sahip olacaktır. Arz ve talep istemleri yerel olarak değil yöresel ya da global olarak temin edilmelidir. Kosova'nın gelişme stratejisi Güney Doğu

Avrupa'nın ortasında bir adanın inşaa edilmesi değildir.

Potansiyel olarak insan kaynaklarımız yüksektir: Kosova'nın nüfusu genç ve büyümekte olan bir nüfustur. Gerekli olan bir eğitimden geçtikleri takdirde Kosovalılar AB ekonomilerinin ilerlemesi ve istihdam ihtiyaçlarının giderilmesinde önemli bir rol oynayabilir. AB nüfusunun sürekli olarak yaşlanması ve Avrupa'daki devamlı ekonomik gelişme AB ülkelerinin çoğu için çok sayıda belirsizlik taşımaktadır. Bazı AB siyasetçilerin sergiledikleri tercihlerinin yerine getirilmesi çok zordur – piyasa olanakları ile iş koşullarının daha esnek olduğu Asya ülkelerine yönelme.

Kosova ahalisinin Avrupa'da istihdamının temin edilmesi için AB vize siyasetinin değiştirilmesi gerekir. Doğruya doğru gelişen AB, piyasaya daha 2.3 milyon yeni işyeri katmış bulunmaktadır. Bu çok büyük bir başarıdır ve hatta ABD'deki iş yerleri piyasasından daha büyüktür. Bir kimse bu yöreye vize siyasetinin uygulanmasının yeterli olmayacağını ve Avrupa'nın temel işlerini halletmeyeceğini düşünebilir – bu ise güvenliğin oluşturulması olarak algılanmalıdır. Aynı zamanda eğer biz sistematik olarak reddedilsek o zaman yurttaşlarımız için Avrupa rüyası zor olacaktır.

Bizim için Avrupa zamanı çatmıştır. Yugoslavya'nın dağılma sürecine Avrupa'nın takındığı tavıra yönelik eleştiriler, bu yöre ile ilgili AB'nin giderek artan etkisi ile aşılmıştır. Bosna'da AB, NATO'dan görevleri dev-

ralmıştır ve Kosova'da Avrupa, AB'nden görevleri devralmaktadır. Geçiş döneminden önce bile AB, Kosova bağımsızlığını destekleyerek ve bu yıl dünyaya ayan bir başarı temin ederek kendi vizyonunu ve kararlılığını gösterme olanağında olacaktır.

AB politik olarak yöre için hazzırdır. Bu 2003 yılında Selanik'te ayan olarak belirtilmiştir. Belki de bazı şeyler daha hızlı yapılabilir. Makedonya'nın AB'ye üye olması için müzakerelerin başlatılmamasının bir nedeni yoktur. Makedonya gece aşırı AB üyesi olamaz. Ama Üsküb'e müzakerelerin başlatılması için tarihin verilmesiyle yörede Avrupa imajı körüklenecek Avrupa'ya karşı şüpheli olan ve dar görüşlü milliyetçiler ile savaşmamıza yardım edecektir.

Kosova'nın diğer önemli ve büyük önceliklerden biri de fonksiyonel ve etkili kurumların geliştirilmesidir. Yasal sistemimizde becerilerin temin edilmesine yardım eden AGİT'in rolünün çok önemli olduğunu görmekteyim. Yatırım güveni yasa idaresine bağlıdır, ve bağımsız olduğu takdirde Kosova'ya yatırım yapılacaktır. Kosova'da reel ekonomik etkinlik sadece çalışacak olan yasal sisteme sahip olduğumuz zaman gerçekleşebilecektir.

Ben iyimserim. Kosova bağımsız bir devlet olarak tanınacaktır. Yavaş yavaş ama gerçekten Avrupa ile bağlarımızı güçlendiriyoruz. Bağımsızlık, AB'ye daha çabuk girmemiz ve Avrupa'ya yeni güven ile istikrarlığın getirilmesi amacıyla Kosova ile yöreye yardım edecektir.

Kosova'nın kendi geleceği konusunda ayan olması gerekir

Joachim Rücker, SRSG duhet te jete Tyqisht: Genel Sekreter Kosova Özel Temsilcisi

BM Genel Sekreteri Kosova Özel Temsilcisi (GSÖT) Joachim Rücker, BM Güvenlik Konseyi'nin kapalı kapılar ardında yapılan ve 19 Mart 2007 tarihinde düzenlenen toplantısında Kosova'da kaydedilen ilerlemeler ile ilgili güncelleştirmeyi yaptı. Başkan Fatmir Sejdiu da Güvenlik Konseyi toplantısına GSÖT ile beraber katıldı.

"Son aylarda Kosova'da dinamik bir politik dönem yaşanmıştır," dedi Sn Rücker. 2 Şubat tarihinde Kosova'nın statüsü ile ilgili BM Özel Elçisi tarafından sunulan önerinin Kosova Arnavutları tarafından "genel olarak iyi kabul gördüğünü" ve Müzakere Ekibi tarafından da iyi karşılandığını belirtti. "Temel odak noktayı, önerinin ademi merkezîyetçilik ile ilgili hükümleri oluşturarak gelecekteki yerel idarecilere ek yetkilerin temin edilmesi oluşturmaktaydı," diyerek sözlerine şunları ekledi: "Genel olarak Kosova Arnavutları açısından bu zor bir iş olarak kabul edilmekte ama Kosova Sırp azınlığının Kosova'da barındırılması için kabul edilmesi gereken bir kompromis olarak nitelendirilmekte."

Diğer taraftan Kosova Sırpı öneriyi genelde olumsuz olarak değerlendirip, Belgrad politik liderlerinin belirtmiş oldukları çizgide Kosova Sırpı hakları, çıkarları ve benliğinin korunması doğrultusunda olduğu gibi, ademi merkezîyetçilik ile dini ile kültürel zenginliklerinin korunması için önerinin sunmuş olduğu kapsamlı hükümler Sırp tarafından genel olarak hiçe sayılmaktadır.

"Başarısız olarak değil, politik liderler, Kosova Sırplarına ulaşmayı temin etmek için çabaların hızlandırılarak, status önerisinin onların hakları, çıkarları ve benliklerinin bütünlüklü olarak korunması doğrultusunda uygulamalar içerdiğini inandırmaya çalışmaktadırlar." dedi Sn Rücker. "Muhalefet liderlerini de kapsamakta olan Priştine Müzakere Ekibinden oluşan Kosova Arnavut liderleri Kosova halkı arasında sabrın temin edilmesini cesaretlendirme amacıyla çaba sarfetmiş, sakinliğin ve güvenin temin edilmesi doğrultusunda devamlı olarak çağrıda bulunmuştur" dedi Rücker.

GSÖT, sürecin ertelenmesinin Kosova'nın statüsü ile ilgili çözümün bulunmasını olumsuz bir şekilde etkileyeceğini de belirtti.

Sn Rücker Kosova kurumlarının azınlıkların hayatı çıkarından olan alanlar da dahil olmak üzere öncelliği olan standartların gerçekleştirilmesinde daha fazla çabası sarfetmeleri için hazır

olduklarını belirtti. "GÖK'nun reformların gerçekleştirilmesi doğrultusuna politik istemi güçlüdür, Kosova'nın Avrupa Birliğine entegre olması daha hızlı bir kalkınmanın kaydedilmesi yönünde güçlü nedenleri oluşturmaktadır" dedi.

GSÖT'in belirttiğine göre standartların gerçekleştirilmesi doğrultusunda yürütülen çabaların Kosova Sırplarının yaşam koşullarının geliştirilmesi doğrultusunda olmadığını belirtti. Bunun temel nedenlerini Kosova Sırp kurumlarına katılmamaları ya da Hükümet ile belediyeler tarafından sunulan olanakları kabul etmemelerinde aramak gerekir.

"Sık sık Kosova Sırpıların enstitülere katılmamaları, kendilerin GÖK tarafından yasal olarak temin edilmiş olan maaşları almaya devam etmeleri halinde Belgrad tarafından aldıkları maaşlarının kesileceğine dair tehditler yüzünden Belgrada bağlı olduklarını göstermektedir" dedi Sn Rücker. "Bel-

grad, geri dönüşlerin önlenmesi ve güvenlik önlemlerinin politikaya alet edilmesi ile ilgili ifadeler vermeye devam etmekte ki bu yersiz korkuların artırılması ve BMÖ GK' nin 1244 Kararına karşı sürekli olarak saygısızlığın olduğunu belirtmektedir. Bir kere Sırp Hükümeti temsilcisinin Kosova Sırplarının GÖK' na katılmalarını rica ettim".

GSÖT, herkesin Kosova konusunda ayan düşüncelere sahip olması gerektiğini belirterek, nerede olduklarını bilmeleri ve onların toplumlarının örgütlenmekte olduğu enstitüleri konusunda bilgiye sahip olmaları gerektiğini belirtti. "Kosova Sırplarının almaları gerekli olan kararlar doğrultusunda gerekli olan güce sahip olmaları için ayan olmalarına ihtiyaç vardır: Kosova enstitüleri tarafından kendilerine uzatılan eli kabul etmeleri ve Kosova toplumunun ayrılmaz bir parçası olmaları gerekir" dedi. "Kosova Arnavutlarına olduğu gibi Kosova'da yaşamakta olan diğer topluluklara Kosova'nın statüsü konusu uluslararası administrasyonunun sürmüş olduğu sekiz yıldan sonra ayan olmalı, kendilerinin ve liderlerinin temin edeceği geleceğin sürekli ve dayanıklı olacağını bilmeli ve hissetmelidirler."

Sn Rücker statüsü sürecinde momentumun sürdürülmesinin, uluslar arası topluluğunun olanaklardan yararlanmasını temin edecektir. "Güvenlik Konseyi'nin sürekli çabaları tüm yörenin istikrarlığa kavuşması doğrultusunda olduğu gibi onun Avrupa'ya entegre olması için var olan engellerin ortadan kaldırılmasını temin edecektir", dedi.

Kosova'daki gelişmeler ile ilgili üç senaryo

Veton Surroi, Kosova Müzakere Ekibi üyesi, ORA Partisi Başkanı

Bundan yaklaşık on gün kadar önce, bu yılın 10 Mart tarihinde, Başkan Ahtisari tarafından yürütülen müzakerelerin son ayağı da tamamlandı. Aslında Güvenlik Konseyi'ne gitmeden önce Kosova ile ilgili yapılan müzakerelerin sadece son raundu değildi bu, eski Yugoslavya'nın parçalanması sürecini tamamlayan müzakerelerin de son raundunu oluşturuyordu. Erken '90'lı yıllarda Kerington planı ile başlayan ve daha geçlerde Deyton ve Ramboulet süreçleriyle devam eden uzun süren müzakerelerin son raundu idi. Diğer yandan, dezintegrasyon ile ilgili uzun ve zoraki bir şekilde devam eden müzakerelerin sembolik olarak sadece sonunu oluşturuyordu, eski Yugoslavya'nın parçalanması süreci ile yakından ilişkisi olan Slobodan Milošević'in ölümünün birinci yıldönümüne tesadüf etmesi de kendine göre bir sembolik taşıyordu. Aslında, müzakerelerin yapıldığı o günlerde odamda dinlenirken haksızlıklara son verilmesi günü olduğu fikri kafama takıldı, çünkü Milošević'in ölüm yıldönümü sadece onun adına bağlı olan haksızlıkları oluşturuyordu, işlenen suçlar için sorumlu olduğu ve kendisine karşı mahkeme sürecinin yürütüldüğü La Hey'de hakettiği cezaya çarptırılmadan ayrılması da kendine göre bir haksızlığı ifade ediyordu.

Bu, aynı zamanda, çok sayıda insanın hayatında önemli değişikliklere yol açan Eski Yugoslavya'nın zoraki bir şekilde parçalanması yönünde yapılan haksızlıklar sürecinin sonunu da oluşturuyordu. Ve

şöyle geriye bir göz attığımız zaman iki tarafa doğru gidebilecek süreçlerin mevcut olduğunu, ancak yanlış tarafa yönelip zoraki bir şekilde çok sayıda insanların hayatlarının her zaman için değiştirilmesine yol açan bir süreç izlendiği görülmektedir.

Bu müzakereler süresinde yaptığımız görüşmeler sırasında bu çerçeveyi her zaman gözönünde bulundurmamız gerekiyordu, çünkü, insanların hayat tarzlarında dramatik değişikliklerin yapılmasına yol açmıştı. Çok sayıda insanın çektikleri olgusundan bu müzakereleri tamamladık ve vardığımız bu durumda, onların hayatlarında iyiye doğru bir şeylerin değişmesi gerekir.

Ve şu an bir Bankada bulunduğum için, yapılacak bu değişiklikler ile ilgili bu yönde belli bir sınırı "güvenin" oluşturduğu görüşündeyim. Bu kilitel söz bankacılık faaliyetleri ile ilgilidir ancak müzakere süreci ile de ilişkindir. Gelecek dönemde yaşayacağımız ortamda ve bu geleceğin gerçekleşmesi için güvenin ne şekilde sağlanacağı, karşılıklı güven köprülerinin nasıl kurulacağı ile ilgilidir.

Son 18 ay içerisinde müzakereler ile ilgili yapmaya çalıştığımız şey bu güveni iki unsuru ile ilgili konuyu ele almaktan ibaretti. Bunlardan birinci meydan okumayı Kosova'daki çoğunluk ile azınlıklar arasında güveni nasıl sağlamlydık konusuydu,

ikinci mesele ise Kosova ile uluslar arası topluluk arasında güvenin oluşturulması konusuydu.

Bunlardan birincisi, ilerdeki dönemde bu toplulukların kimliklerinin nasıl oluşturulacağı ile ilgili idi, çünkü yaşadığımız bir ortamda çoğunluk % 90, azınlık ise % 10 oluşturduğu durumda ve bunlara geçen dönemde yaşanan baskılar ilave edilince, azınlıkların geleceği ve kimliklerinin bu çoğunluk tarafından ortadan kalkacağı korkusunun mevcut olmasını anlamak mümkündür. Ve biz, bunu değiştirmek için ortak bir gelecek inşa etmek istedik ve bu olgulardan hareket ederek son 18 aylık bir zamanı bu konuların çözüm arayışları ile geçirdik.

İkinci mesele üzerinde ise pek durmamamıza rağmen, düşüncelerimizde bir taslak olarak hep vardı ve ortak yaşam ortamımız ve yaşadığımız doğal mekanın Avrupa Birliği olduğuna göre, Avrupa Birliği değerlerine ulaşmak için uluslar arası toplumla ortak değerlere nasıl oluşturabileceğimiz fikrinden ibaretti. Aslında yönetim ile ilgili mevcut olan uluslar arası değer ve standartları ne şekilde muhafaza edip daha da geliştirme gayreti içerisindeyiz.

Kosova'nın yakın geleceğinde bizi bekleyecek olanlar ve bizim geleceğimizi mutlaka belirleyecek olan gelecek aylar içerisinde yapacağımız müzakere süreçleri İslamda Ramazan ayının başlangıcı ile bir benzerlik ifade etmektedir. İslam geleneğine göre Ramazan ayı ilk günü hava

nasıl alırsa, Bayramın ilk günü de aynı havada geçer. Eğer doğru yoldan yürürsek, süreç de aynı şekilde devam eder, ancak sorunlu olan bir yolda yürümeyi seçersek gelecekteki statüs ile ilgili problematik bir süreçle karşılaşmış olacağız.

Kosova'nın statüsü ile ilgili sürecin olası gelişmeleri hakkında ve bizim geleceğimizin nasıl gelişeceği konusunda üç senaryo mevcuttur.

Birinci senaryo, Güvenlik Konseyi üye ülkeleri tarafından Ahtisari planının açık bir şekilde kabul edilmesi mümkündür. Bu kapsamda çıkarılacak olan rezolüsyon ile tüm ülkeler şunu ifade etmeleri gerekirdi: "Sayın Ahtisari siz gerçekten güzel bir iş çıkardınız, biz sizin paketini kabul ediyor ve Kosova'nın senin planına göre azınlık haklarına saygı gösteren bağımsız bir ülke olmasını tavsiye ediyoruz." Olayların gelişme açısından bakıldığı zaman bu senaryonun fazla şansı görünmüyor.

İkinci senaryo, çelişkileri içeren seçenek olup, önümüzdeki hafta ve aylar içerisinde, üye ülkelerden güçlü bir grup ülke Ahtisari planını destekleyecektir, Rusya önderliğinde diğer bir grup ülke ise sadece plana değil tüm bu süreçte karşı gelecektir ve bu sürecin yeni baştan başlamasını talep edecektir. Bu senaryo şimdiye kadar yapılan işler ve süreçler ile ilgili devletler arasında bir ihtilafa yol açıp onu güçlü bir şekilde destekleyen ülkeler, diğer yandan da Rusya ve diğer olası ülkeler yer almış olacaktır. Bu tür gelişmeler uluslar arası planda yeni bir duruma yol açıp Sırbistan'ın nükleer potansiyele sahip olmasına yol açacaktır, çünkü nükleer güç Güvenlik Konseyi'nde Veto hakkını temin etmektedir ve

bu şekilde Rusya vasıtasıyla Sırbistan'a olası bir rezolüsyonun çıkarılmasına karşı veto kullanma hakkı temin edilmektedir.

Üçüncü senaryo ise, Güvenlik Konseyi üye ülkeleri Ahtisari planını destekleyerek her ülkenin paket ile ilgili sonuçlara da bir bütün olarak pakete göre Kosova'nın geleceğini nasıl görmek istediği hakkında bireysel olarak görüş beyan etmesine imkan sağlamaktadır.

Bugünkü açıdan bakıldığı zaman, bu senaryonun gerçekleşme şansı, ilk iki senaryoya göre daha yüksektir. Bu ise Kosova'nın statüsünün belirlenmesi için ince bir yoldan yürüyeceğimiz anlamına gelir. Bu, statüs ile ilgili örneği görülmemiş bir durumu oluşturduğuna göre sürecin tamamı da örneği olmayan bir şekilde cereyan edecektir. Bu şekilde 'örneği olmayan' sözü kilitli bir ibareye dönüşmektedir, çünkü daha önce cereyan etmeyen şeyler yapılmaktadır. 1244 No'lu Rezolüsyon da örneği olmayan, Kosova'da BM Misyonu ve onun mandatının da bir benzeri olmayan örneklerdir, aynı zamanda devlet içerisindeki ilişkilerin kurulmasında örneği görülmemiş iki kategori ile karşılaşmaktayız.

Bunlardan birincisi, Ahtisari paketi ile çoğunluk ve azınlık arasında öngörülen ilişkilere ait. Ve burada ileride durumun nasıl gözükeceği yönünde örnekler vermek istiyorum. Derinden inandığımız birinci teklif ile topluluk temsilcilerine mümkün olduğu kadar daha geniş hakların temin edilmesidir. Kosova'da yaşayan Türk azınlığı Kosova nüfusunun % 0,8'ini oluşturmasına rağmen, bu azınlığın yaşadığı belediyelerde onların Türk

dilini kullanmaları hakkını tanıdık. Bu karakterdeki bir uluslar arası belgede, ilk kez, Romların yaşadıkları belediyelerde Rom dilinin kullanılması öngörülmüyor. Bu topluluk, sadece Kosova'da değil tüm Avrupa'da da cezaya çarptırılmış bir topluluğu oluşturur, bu yüzden de onların bugünkü konumları, maalesef beraber paylaştığımız Avrupa'nın bir ırkçı geçmişinin sonucudur.

Toplam nüfusun % 5'ini oluşturmasına rağmen Sırbistan'ın kabul edilmesi arasındaki bağı hissetme durumundayız. Paket ile ilgili karşı gelme olayını Sırbistan karşı gelmeyi aktif bir yansımaya dönüştürme çaba içerisinde girmesi halinde bizim etnik topluluklar ile ilişkilerimizde ciddi negatif gelişmeler ile karşılaşabiliriz. Diğer taraftan, Ahtisari paketinin Sırbistan tarafından kabul edilmesi yönünde pozitif bir yaklaşım sergilemesi halinde, toplulukların hakları söz konusu olunca, mutlaka çok daha iyi bir konumda olurduk. Aslında Kosova Sırbistan'ın kendi kimlik arayışları içerisinde hararetli tartışmalar bekliyor. Kosova Sırbistan'ın sadece kendi kimliklerini değil geleceklere ile ilgili rollerini iade etmek mi yoksa Belgrad tarafından yürütülen bir politikanın sadece bir bölümü mü kalacakları, Sırp topluluğu içerisinde aydınlar arasında yapılan tartışmalardan çok onların kalım meselesini oluşturmaktadır.

Dördüncü mesele ise ilerideki uluslar arası katılımın çikolataya ne denli karşı direneceği, elinde bulunacak güçlere ne denli karşı geleceği konusudur. Kendilerine verilen mandat ile tayin edilen gücü kullanmaya ne kadar direneceklerdir. Bu büyük güçler ise bir meydan okuma şeyi oluşturacaktır.

Bizim geleceğimize önemli ölçüde etkileyecek üçüncü unsur ise Sırbistan'ın nasıl davranacağı konusudur, çünkü şahsi irademize göre politikalarımızı her ne kadar değiştirme imkanımızın varsa da coğrafyayı değiştirmemiz imkansızdır ve Sırbistan, şimdi olduğu yerdesonrada olacaktır. Bugünkü Sırbistan'ı pozitif enerji ile yüklü bir ülke olarak görmüyoruz. İlerideki haftalarda ve aylarda Kosova'daki gelişmelere bağlı olarak Sırbistan'da Ahtisari planının kabul edilmesi arasındaki bağı hissetme durumundayız. Paket ile ilgili karşı gelme olayını Sırbistan karşı gelmeyi aktif bir yansımaya dönüştürme çaba içerisinde girmesi halinde bizim etnik topluluklar ile ilişkilerimizde ciddi negatif gelişmeler ile karşılaşabiliriz. Diğer taraftan, Ahtisari paketinin Sırbistan tarafından kabul edilmesi yönünde pozitif bir yaklaşım sergilemesi halinde, toplulukların hakları söz konusu olunca, mutlaka çok daha iyi bir konumda olurduk. Aslında Kosova Sırbistan'ın kendi kimlik arayışları içerisinde hararetli tartışmalar bekliyor. Kosova Sırbistan'ın sadece kendi kimliklerini değil geleceklere ile ilgili rollerini iade etmek mi yoksa Belgrad tarafından yürütülen bir politikanın sadece bir bölümü mü kalacakları, Sırp topluluğu içerisinde aydınlar arasında yapılan tartışmalardan çok onların kalım meselesini oluşturmaktadır.

Dördüncü mesele ise ilerideki uluslar arası katılımın çikolataya ne denli karşı direneceği, elinde bulunacak güçlere ne denli karşı geleceği konusudur. Kendilerine verilen mandat ile tayin edilen gücü kullanmaya ne kadar direneceklerdir. Bu büyük güçler ise bir meydan okuma şeyi oluşturacaktır.

örneğini oluşturur. Gücün kullanılmasına karşı direnme, aslında, Kosova'da bir nevi hesap verme mekanizması ile beraber gelişmelidir. Geçen 8 yıllık dönem içerisinde karşılaştığımız sorun arasında, ağır uluslar arası katılımın kendi açısından hesap verme sistemini oluşturmaması, bunun sonucu olarak da mevcut demokratik sistemde, Kosova Hükümetinin kendi seçmenine hesap vermesi oluşturmaktaydı. Bu, aynı zamanda Kosova tarafı için de bir meydan okumayı oluşturmaktadır, daha başka sözlerle son yıllarda sıkça rastanan bir belirtinin ve beceriksizlik ve başarısızlık için uluslar arası topluluğu suçlama alışkanlığına ne şekilde son verileceğine çare aranmalı. Sonunda da şununla tamamlamak istiyorum; Kosova'nın bağımsızlığı kendiliğinden tüm sorunlara çözüm getirmeyecektir. Toplumda büyük bir bekleme hakimdir ve bu kapsamda bağımsızlığın temin edilmesi ile tüm sorunların ortadan kalkacağına inananlar var. Böyle bir şeyin olmayacağı ayandır. Ancak bağımsızlık olmadan tek bir sorunun dahi çözülmesi için hiç bir kapasite olamayacak. Ve, statüs ile ilgili fark buradadır. Bu Bankada sunum yapmaya başladığım an belirttiğim gibi statüs meselesi güvene bağlıdır. Onu kazandıktan sonra, bugüne kadar sahip olduğumuz toplumdaki tamamen daha başka unsurlardan oluşan bir toplum inşa etmek için meşru, politik ve finansi kapasiteye de sahip olacağız.

Yazı, ECIKS tarafından Mart 2007'de, Viyana'da, Kosova ile ilgili düzenlenen Konferansta yapılan sunumun bir bölümünü oluşturmaktadır

"Sürecin tamamlanması için Kosova delegasyonu uzlaşma yapmıştır"

Başbakan Yardımcısı ve Mahali İdari Bakanı ve Kosova Müzakere Ekibi üyesi Sn Lutfi Haziri ile söyleşi

Sayın Haziri, müzakere süreci ve genel olarak Kosova tarafının durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Lutfi Haziri: Güvenlik Konseyi tarafından kendisine verilen özel yetkiden hareketle, s. Ahtisari, 2006 yılının şubat ayından itibaren bu yılın mart ayına kadar, ilkbahar teknik

merkeziyetçilik, merkezi düzeyde (parlamento dahil) Başbakanlık ve diğer devlet kuruluşlarında azınlıkların temsil edilmesi, dini ibadet hakları, dini ve kültürel mirasın korunması ve iktisadi konular üzerinde duruldu. En yüksek seviyede yapılan son toplantı sonuçları da Kosova delegasyonunun yoğun bir çaba gösterdiğini doğrulamış, bu arada bu sürecin tamamlanması ve etnik gruplara gereken ilginin gösterilmesi için kompromisler yaptığını da göstermiştir. Diğer yandan Sırbistan delegasyonunun rolü ve çabalarında değişiklikler gözlenmiş, ancak esasında Ahtisari misyonunun ertelenmesi ve sürüncemede kalması için işbirliğinden yana olmayan bir tavır sergilediği görülmüştür.

Bu müzakereler süresinde diğerlerin de çıkarları gereken bir şekilde kapsandı mı, sözgelisi diğer toplulukların çıkarları?

sorunlar olarak nitlendirilen konuları yoğun bir takvimle ele aldı. Bu arada çoğunluğu oluşturan Arnavutların çıkarlarını ancak azınlıklara karşı olan sorumlulukların da belirtilmesi için yoğun görüşme, istişare ve müzakereler yapıldı. Müzakereler sırasında özellikle ademi

Lutfi Haziri: Kesinlikle, görüşmelerde kapsanan tüm alanları incelediğimiz zaman Kosova'da yaşayan tüm etnik topluluklara Arnavut çoğunluğunun Anayasal hakları ve esirgeme önerdiğini, Sırp topluluğuna ise özel bir özen gösterildiği ortaya çıkar. Viyana'da yapılan tüm süreç aslında Kosova'daki Sırpların

sorunlarına çözüm arayışları içinde geçti, çünkü Kosova'da yaşayan Boşnaklar, Türkler, Romlar, Goranlar ve diğerleri bu haklarını bir iç sorun olarak görmekteler ve onu çoğunluğu oluşturan Arnavutlar ile beraber çözeceklerine inanmaktadırlar. Sadece ademi merkezîyetçilik konusu ele alınırsa, mahali düzeyde Sırp topluluğunun çıkarlarının temsil edilmesi için konunun üzerinde önemle durulduğu ortaya çıkmaktadır.

Fakat, diğer topluluk temsilcilerinin de pozitif gelişmeleri için haklar temin edilecek ve böyle bir şey statüsün belirtilmesinden hemen sonra olagelecektir. Kosova'da fonksiyonel bir demokrasinin sağlanması ve onun tüm vatandaşlar için eşit ölçüde sağlanması, ayrıca yekvücutlu anayasal sistemi ile teritorinin tamamen bölünmeden kalması için biz her zaman ilgi göstermişizdir.

Öyle denilen "gayri resmi müzakereler sırasında", sözgelişi bir öğlen yemeği sırasında ya da kahve molasında ilginç herhangi bir an vurgulanabilir mi?

Lutfi Haziri: Kosova statüsü ile ilgili çözümün bu safhasında, gayri resmi olaylardan ziyade çok ağır geçen müzakereler hatıralarımda kaldı. Elbette ki verilen molar sırasında iletişim kurma fırsatlarımız vardı ve olayların değişik açılardan açıklanması imkanlarımız oldu. Ancak birbiri ile tamamen zıt olan istemlerin ele alındığı bu müzakerelerin çok ağır ve yorucu olduğu belirtilmelidir. Buna rağmen bu tür

kategoriye düşebileceği için milletvekili Rancel Noykiç'e hitab ederken Enver Hoca'yın yanlışlıkla onun adında değişiklik yaparak Arancel olarak hitab ettiği olayı hatırlıyorum (Kosova Milletvekili olan Noykiç, müzakereler sırasında Sırbistan delegasyonu üyesi olarak temsil ediliyordu). Bu dil sürçmesi ya da fazla ciddi olmayan bir teknik hata milletvekili Noykiç'in Viyana müzakerelerinden ayrılmasına yol açtı.

Sayın Haziri, admi merkezîyetçilik sürecin algılanması ile ilgili çok sayıda fikir ve tehdidin var olduğu bilinmektedir, çünkü ister Arnavutlar ister de Sırp'ların bu süreçten tamamen başka beklentileri vardır. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Lutfi Haziri: 2002 yılından itibaren bu süreç Kosova'da büyük farklılıklarla izlenmektedir ve ilk başta bu farklar Arnavut çoğunluk ile uluslar arası idare arasında idi. Daha geçlerde bu fark Arnavut çoğunluk ile Sırp topluluğu arasında yaşandı, ardından da Arnavut politik faktörleri ile Arnavut politik partileri arasında farklar görüldü. Bu sorun ile ilgili devamda Arnavut çoğunluk ve Sırp olmayan azınlıklar arasında Kosova Parlemtosunda bir uzlaşma sağlandı, daha geç ise çoğunluk ile Türk, Goran ve Boşnak v.b. ve Sırp topluluğu arasında ortaya çıktı. Görülen bu farklar ademi merkezîyetçilik konusunun uluslar arası topluluğun gündemine girmesine yol açtı ve bu sürecin Sırp topluluğu çıkarları da dahil Kosova'nın bir iç meselesi olarak nitelendir-

ilmesine imkan sağlamadı. Belki de bu yönde uzlaşma çok geç sağlandı ve yanlış bir yaklaşım sergilendi, ancak bir bakan olarak ben bu durumu eski Başbakan Bayram Reçepi Hükümetinden böyle devraldım ve her taraf için kabul edilir olması için bir konsensusun sağlanması yönünde çaba harcadım. Artık Viyana gündeminde ademi merkezîyetçilik Avrupa'da geçerli olan sözleşme, deneyim ve ilkelerine dayanmaktadır. Şu anda Kosova'yı bu konuda özel kılan şey bu süreçte etnik grupların tedirginliklerinin ele alınıp görüşülmesidir.

Merkez ve mahali düzeydeki ilişkilerin nasıl olacağı hakkında bir şeyler söyleyebilir misiniz; merkez düzeyden bir denetim uygulanacak mı ya da bir nevi gözetleme uygulanacak mı?

Lutfi Haziri: Belediyelerin yetkileri artık nihayi olarak netleşmiş durumdadır. Belediyelere tanınan haklar arasında Avrupa'nın her yerinde üç kategori mevcuttur ve onlardan ilki belediyelerin kendi görevlerini yasalara göre yerine getirmesi ile ilgilidir, ancak bu sorumluluklar Belediye Meclisleri tarafından düzenlenir. Belediyelere ait olan haklar arasında ikinci kategoriye belediye seviyesinde yönetimin belediye tarafından yönetilmesi ve bu konu ile ilgili yetkinin merkezî idareden kendilerine verilmiş olmasıdır, ayrıca bu alan ile ilgili haklar yasa ile düzenlenir, ilgili denetimi ise merkezî idare tarafından yapılır. Üçüncü kategori haklar daha özel bir kategori oluşturur ve Kosova

delegasyonu tarafından ya da Sayın Ahtisari tarafından belediyelere eğitim ve sağlık alanında tanınan daha genişletilmiş haklar oluşturur. Bir müstesna örneğini oluşturan bu özel durum hafif bir asimetri olarak da nitelendirilebilir. İkinci nokta ise belediyeler arası, sınırlar arası ve kurumlar arasında belediyelerin yerine getirdikleri görev ve yetkileri arasında işbirliği konusuna aittir. Elbette ki biz bu alanların düzenlenmesi için ilgilenmiştik, ancak belediyelere verilen haklar yanı sıra yasanın belediye düzeyinde uygulanması için merkezî idarenin bunu zorlamasını düzenleyen hakkının da saklı tutulmasını ileri sürdük. Bu yüzden merkezî idare açıktır ve işbirliği şekillerini saptayıp düzenler ve belediyelerin tüm yetkilerini gözetler. Ancak, merkezî idare, belediyeler tarafından bu yetkilerin yerine getirilmesine müdahale etmez ve sadece yetkilerin aşılması, yasaların çiğnenmesi ya da görevlerin yerine getirilmemesi halinde müdahale edebilir. Üçüncü nokta ise bu alandaki yatırımlar ile ilgili Sırbistan kurumları ile sürdürülen işbirliğe ait. Elbette ki biz ister mahali düzeyde olsun ister de diğer işbirliği şekillerinde olsun işbirliğin yapılması hakkını tanırız. Sırp'ların çoğunlukta yaşadıkları belediyelere Sırbistan'ın değişik başlıklarla destekleme hakkı vardır ancak tüm bunların Hazine Departmanından geçerek Kosova'da lisans sahibi bankalar aracılığıyla yapılmalı ve Kosova otoriteleri tarafından denetlenme-

lidir. Ayrılan araçlar başka amaçlar için kullanılamaz ve onlar ilk sırada altyapı, eğitim, sağlık ve yerel idare ile ilgili diğer çıkarların düzenlenmesi konularına yönelik olmalıdır. Ademi merkezîyetçilik ile ilgili başlığın son bölümü yeni belediyelerin kurulması ile ilgilidir. Tüm belediyeler ile ilgili merkez kurullarının yasal yetkileri aynıdır. Herhangi bir ayırım sözkonusu değildir, Gilan belediyesine karşı uygulanan gözetleme örneğinin aynı Gračanitsa ve diğer belediyeler konusunda da uygulanacaktır. Şimdiki yasalar enfastrüktür ile gelecek dönemdekiler arasındaki farklar hakkında sorarsanız, artık belediyelerin gerçekleştirdikleri uluslar arası işbirliği ve bu kapsamda Sırbistan kurumları ile işbirliği de denetime tabi tutulmuyor. Bilakis, kendi çıkarları açısından hareket ederek onlar ilgili olan her tür işbirliğine otomatikman olarak girme haklarına sahipler. İlerdeki dönemde ise Yerel İdare Bakanlığı tüm işbirliği şekillerini düzenleyen ve meşru kılan düzenleyici bir otorite olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sayın Ahtisari'nin statüsü ile ilgili önerisinin Güvenlik Konseyi'nden geçmesine Kuzey bölümünde bulunan belediyeler negatif bir tutum takınmaları durumunda Hükümetin davranışı ne olur ve bu konu hakkında Hükümet uluslar arası topluluktan ne tür destek bekler?

Lutfi Haziri: İlk önce Kosova kamuoyu için bir olaya aydınlık getirmek isterim. Zubin Potok, Leposaviç ve Zveçan, Kosova seçimleri sürecinden çıkan meşru

kurumlardır. Onlar Kosova yasaları ile uygun bir şekilde seçilmiş ve kurulmuşlardır. Maalesef onlar Sırbistan Hükümeti etkisi altında kalıp yasaların uygulanmasında öyle denilen çifte standart uygulamaktadırlar. Mitroviça belediyesinin bir bölümünde, kuzeyde bu sorun ile karşılaşmaktayız. Mitroviça olayı ise farklılık arz etmektedir çünkü UNMIK temsilcisi tarafından idare edilmektedir. Statüs ile ilgili anlaşmanın ya da Güvenlik Konseyi tarafından yeni bir rezolüsyonun onaylanması halinde onun uygulanmasının engellenmesi tahminime göre ilk sırada güvenlik alanında sonuçlar doğurur. Toprak bütünlüğünün korunması, güvenliğin sağlanması ve Kosova vatandaşlarının mal varlığının korunması NATO güçlerinin yetkisindedir. Yasaların uygulanması sözkonusu olunca, Hükümet, sözü edilen bu üç belediye ile işbirliğinde bulunarak yasaların uygulanması için en kısa yolların bulunması yönünde ciddi çaba harcar. Statüsün uygulanması ile ilgili anlaşmanın uygulanması engellenmeye çalışılırsa o zaman bu konu ile Kosova'da konuşlandırılacak gelecek misyon ilgilenir. Kosova'daki uluslar arası temsilci, anlaşmanın uygulanmasına karşı gelecek olan tüm taraflara karşı gelirse, idaresini gerçekleştirmek için icra ve yaptırım gücüne başvurabilir. Bu yüzden çabalarımızı üç düzeyde sürdürmek durumundayız, Kosova ile ilgili seçenekler – ki bu Kosova'da yasaların fonksiyon etmesi ve uygulanması anlamına gelir, statüs ile ilgili

anlaşmanın uygulanması – uluslar arası katılımın yetki alanındadır ve güvenlik düzeyi- NATO yetki alanına düşer.

Sayın Haziri, şimdi de yasaların hazırlanması konusunda Hükümet ve Kosova Meclisi arasında mevcut ilişkilere değinmek istiyoruz. Meclisin normal prosedüre göre 103 yasa ve Ahtisari önerisinden kaynaklanan yükümlülüklerden ileri gelen 17 yasa hazırlamak için Meclis ne kadar hazır mıdır? Ayrıca, Meclisin yasa çıkarma kapasitesini yılda 20-25 yasa olduğu bilinmektedir. Onaylanacak yasalar ile ilgili Hükümet herhangi bir öncelik saptamış mıdır ve hangi alanlara öncelik tanıyor?

Lutfi Haziri: Biz, bu yıl Hükümet tarafından hazırlanacak yasaların çoğu ile ilgili yasalar listesini onayladık. Ahtisari paketinden kaynaklanan yasalar da çıkarılacak olan yasalar listesine ilave edildi. Bunların arsında ademi merkezîyetçilik, kültür mirasının korunması, koruma alanları, güvenlik alanı ve Ahtisari planı ile istenen diğer alanlar ile ilgili yasalar bunların arsında yer almaktadır. Aynı zamanda, Kosova'nın iki esas yasası arasında yer alan eğitim ve sekonder sağlık yasalarında da değişikliklerin yapılmasına gideceğiz. Yasaların çıkarılması için bu yoğun talep Kosova Meclisi için bir yük olacağına farkındayım, ancak statüs ile ilgili anlaşmadan kaynaklanan ve Hükümet tarafından saptanan ihtiyaçlara ilişkin tüm yasaların onaylanması

biz öncelik verdik.

Peki, tranzisyon (dönüşüm) dönemi için Hükümet hazır mıdır?

Lutfi Haziri: Tranzisyon ile ilgili teknik gruplar için yeni mekanizma ve statüsten sonraki dönem için hazırlıklar çerçevesinde gereken dinamikayı belirleyerek potansiyellerimizi yerli yerine oturtacağımıza inanıyorum. Statüsten sonra 120 günlük zaman içerisinde, uluslar arası topluluktan tüm hak ve sorumlulukların transfer edilmesi ve emilmesi dönemi olup, büyük meydan okumayı oluşturmaktadır. Aynı zaman içerisinde, Hükümet ve Kosova kurumlarına adalet ve güvenlik alanında destek olacak yeni uluslar arası oluşumun konuşlandırılması da gerçekleşecektir. Bu ise insan kaynakları ve yasama alanındaki kapasitelerimiz açısından önemli bir desteği oluşturmaktadır.

Sonunda da Kosova'yı 10 yıl sonra nerede görüyorsunuz?

Lutfi Haziri: Kosova bağımsız ve egemen bir devlet olarak ilan edilmesinden sonra bizim için en büyük meydan okumanın Avrupa ile entegrasyonlar olduğundan asla kuşku yok. Elbette bu kolay olmayacaktır ve bu süreç içerisinde ciddi güçlüklerle karşılaşacağız. Ben Kosova'yı büyük Avrupa aile yapısı içinde görüyorum, AB içerisinde egemen aileler içerisinde görüyorum, Avrupa topluluğu içerisinde ve tamamen değişik konularda gelişme yönünde çaba harcayan bir yer olarak görüyorum.

ABD, Ahtisaari'nin statüs ile ilgili önerisini desteklemektedir

Bir yıldan çok süren müzakerelerden sonra AB Özel Temsilcisi ve Finlandiya eski Başkanı Martti Ahtisaari Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişki BM Genel Sekreterine kendi önerilerini sundu. Kosova statüs sürecini yöneten Başkan Ahtisaari'nin sabırlı, becerikli ve dengeli çalışmaları için teşekkür ediyoruz.

ABD onun önerilerini desteklemektedir.

BM Özel Elçisinin sunmuş olduğu öneriler ilk defa olarak Kosovalılara gelecekleri hakkında ayan bilgiler

verecektir. Bu Öneri Kosova Sırlarının olduğu gibi Arnavut olmayan diğer toplulukların hakları ile güvenliğinin korunmasına değin garantileri de içermektedir. Başkan Ahtisaari uluslar arası denetimde olacak bağımsız bir Kosova'yı önermiştir.

Kosova statüs süreci nihayi ve karar verici safhasına girmiş bulunmaktadır. BM Güvenlik Konseyi Başkan Ahtisaari önerilerini gözden geçirmeye hazırlanırken, biz Güvenlik Konseyi partnörlerimiz ve taraflar ile yoğun temaslarda

bulunacağız.

Kosova statüsüne ilişkin Rezolasyon 1990 yılında Yugoslavya'nın parçalanması dolayısıyla meydana gelen trajik olaylar çerçevesi içerisinde görüşülmelidir. 1999 yılında BM Güvenlik Konseyi tarafından getirilen Rezolasyon üzere Kosova'nın BM idaresine geçmesiyle statüsün saptanmasına değin politik bir sürecin gerçekleştirilmesi öngörülmüş ve Kosova'yı özel bir durum olarak değerlendirmiştir.

Eyalette krizin 16 yıl önce

başlamasından beri Başkan George W. Bush ve ondan önceki iki başkan Kosova'nın Avrupa vizyonunu bütünlüklü olarak özgür ve barış içerisinde gerçekleşmesi doğrultusunda çalışmış bulunmaktadırlar. Başkan Ahtisaari önerilerinin, eyaletin, 1990 yılında olagelen çatışmalardan uzaklaşması ve daha güzel bir Avrupa-Atlantik geleceğine doğru yürümesini temin edeceğine inanıyorum.

Tom Casey'nin ifadesi, ABD Departmanı sözcü vekili, Mart 26, 2007

Temsilsiz Anayasa olamaz

Hajredin Kuçi, Anayasa Çalışma Grubu önceki oluşumunun eş başkanı, Kosova Meclisi üyesi, PDK

Kosova'nın statüsünü çözümü ile ilgili kapsamlı Önerisinde BM Genel Sekreter başmüzakerecisi Martti Ahtisaari, Anayasal sürecin başlayacağı-devam edeceğinin altını çizdi (Madde 10: Anayasal Komisyon). Kosova Statüsü ile ilgili Öneride Kosova Başkanının, Meclis Başkanlığı ve Uluslar arası Sivil Temsilcisi ile danışarak Kosova Anayasasını tasarlayacak olan Anayasal Komisyonu kuracağını belirtmiş. De-vamda Öneride Anayasal Komisyonunun 21 üyeden oluşması öngörülmektedir. Onlardan 15 üyenin Kosova Meclisi Başkanlığı ile yapılan danışmalardan sonra Kosova Başkanı tarafından atanması öngörülmektedir. Üç üye de Kosova Sırp Topluluğuna ayrılan Meclis üyelerinden oluşacak ve üç üyenin ise Diğer Toplulukları temsil eden

Meclis üyelerinden oluşması öngörülmektedir. Statüsünü Önerisinin yürürlüğe geçmesinden sonra Anayasasının, 120 gün içerisinde Meclis çoğunluğunun üçte ikisi tarafından onaylanması gerekir. 2007 yılının Ocak ayından itibaren Anayasaya değin önceki Çalışma Grubu Anayasal Komisyon çalışmalarını kolaylaştırmak amacıyla Anayasal Çerçeveyi kurmaya başlamış bulunmaktadır.

Yeni Anayasa strüktürünün Ahtisaari'nin statüsü ile ilgili Önerisi ile uyumlaştırılması gerekmektedir. Statüsünü Önerisindeki ilgili dil, Anayasaya değin önceki Çalışma Grubu tarafından tasarlanan Anayasal Çerçeve buna dahil edilmiştir. Bu konuda uluslar arası partnerlerimiz bizi bütünlüklü olarak desteklemektedir. Anayasaya değin önceki Çalışma Grubunun bizim başlangıç

çalışmalarımızın Anayasal Komisyonunun Kosova ihtiyaçlarını giderecek olan bir Anayasayı hazırlamasını olanaklı kılacağını ümit ediyoruz. Bununla birlikte Kosova Meclisi'nin Anayasal süreç içerisinde kendi rolünü gerçekleştirmesini temin etmesi için mekanizmanın kurulması gerekmektedir.

Yeni Anayasaya girmek için basit bir tranzisyon yoktur. Anayasanın tasarlanması kadar Anayasanın ne dediği de önemlidir. Anayasanın tasarlanması süreci Anayasaya yasalık vermektedir. Modern Anayasal süreçler Anayasanın "uzmanlar" tarafından tasarlanmasına ilişkin önceki geleneği yeniden tanımlamakta ve bu süreci demokratik katılım safhasına getirmektedir. Günlük politik karar vermede uygulanmakta olan demokratik prosedürlerine değin normlar, şeffaflık ve sorumluluk, anayasanın hazırlanmasında da gereklidir.

Başkan Ahtisaari'nin statüsü ile ilgili Çözümü daha şeffaf ve kapsamlı olan anayasal süreci elemanlarının geliştirilmesi olanaklarına izin vermektedir. Statüye değin Çözümün 10.3 sayılı genel prensipleri kamuoyu üyelerinin Anayasal Komisyonu ile ilgili çalışmalar hakkında bilgi edinmeleri için anlamlı bir mekanizmanın oluşturulmasını gerektirmektedir. Sürecin en kritik safhasında çatışmanın önlenmesi amacıyla tranzisyon döneminden önce Anayasal süreçleri ile ilgili geniş bir politik konsensusa ihtiyaç vardır.

Katılımlı bir Anayasal tasarlama bugün Anayasal sürecin gerekli bir parçasını oluşturmaktadır. Tanımlama ve gerçekleştirilmede görülen zorluklara rağmen bir demokratik anayasasının hazırlanması süreci, onun gücü, kabulü ve nihayi ürünün yasallığı konusunda kritik bir süreci oluşturmaktadır. Kamu katılımı demek oy verme, Anayasal konve-nsiyonunun seçimi ya da referandum ile Anayasal metnin onaylanmasıdır. Diğer yandan katılıma değin diğer şekiller sıradan yurttaşlara girişim olanağını vermekte kamuoyunun gündem sırası, içerik ve onaylama ile ilgili konuları paylaşarak açık bir anayasal diyalogu oluşturmaktadır. Gerçek bir kamu katılımının temin edilmesi için sosyal katılım, bireysel güvenlik, özgür bir konuşmayı gerektirmektedir. Güçlü bir sivil toplum, yurttaş eğitimi ve toplumun tüm düzeyleri ile iyi bir irtibatın temin edilmesi bu süreci kolaylaştırmaktadır. Sadece belirli bir zamanın ve yedeklerin temin edilmesiyle Kosova'da gerçek bir kamu katılımı temin edilecektir.

Katılımlı bir Anayasa yasal bir anayasal sürecinin en önemli yönü olmuştur. Anayasal sürecinin kamu ile paylaşıldığı yerde, anayasa artık "yüksek siyasetten" ve kapalı kapılar ardına metinleri tasarlayan seçkinlerin müzakerelerde bulunmalarından çıkmaktadır. En sonunda şunu söylemek istiyorum, bu, Kosova yurttaşları için kabul edilebilir biricik katılımcı, yasal anayasaya doğru götüren yoldur.

Kosova statüsüne ilişkin Kapsamlı

I. Genel

Kosova statüsüne ilişkin Kapsamlı Önerinin hedefi, Kosova geleceği için geçerli, dayanıklı ve istikrarlı olan hükümlerin tanımlanmasıdır. Bu öneri, topluluk haklarının ve onların üyelerinin haklarının ilerletilmesi ve korunmasına değin önlemleri, Hükümetin etkili ademi merkezîyetçiliği ve kültürel ile dini zenginliğinin korunmasını temin edecek olan detaylı önlemleri içermektedir. Statüs önerisi aynı zamanda çok etnikli, demokratik ve ilerlemiş bir Kosova'nın gelişmesine katkıda bulunacak olan anayasal, ekonomik ve güvenlik hükümlerini emretmektedir. Önerinin önemli elemanlarından birini, önerinin gerçekleşmesini denetleyecek ve tüm Kosova'da barış ile istikrarlığın gerçekleşmesini denetleyecek olan uluslar arası sivil ile askeri katılımın yer almasıdır. Önerinin bu hükümleri Kosova'nın tüm diğer yasal hükümleri üzerinde etkili olacaktır.

II. Öneri-karar hükümleri

Öneri, kendi kilitsele hükümlerini-ilkelerini kuran ve onbeş maddeden oluşan temel organı olduğu gibi bu prensipleri dile getiren on iki Ek'ten ibarettir:

Kosova çok etnikli bir toplum olarak kendini demokratik bir şekilde idare eden, yasa idaresine bütünlüklü olarak saygı gösteren, uluslar arası tarafından tanımlanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin çok yüksek bir düzeyde olduğu ve tüm yaşayanların barışı ve güzel bir egzistansını temin edecek ve geliştirecek olan bir toplum olacaktır.

Kosova Anayasayı bu prensipleri uygulanmak üzere kabul edecektir. Öneri-Çözüm komple bir Anayasayı emretmediği gibi Anayasanın bir parçasını oluşturacak olan kilitsele elemanları tanımlamaktadır.

Kosova, müzakerelerde bulunma, uluslar arası örgütlerine üyelik arama hakkı da dahil olmak üzere uluslar arası anlaşmaları imzalama hakkına sahip olacaktır.

Topluluk üyeleri haklarının korunması ve ilerletilmesi Önerinin ana elemanını oluşturmaktadır. Kültür, dil, eğitim ve sembollerin korunması da dahil olmak üzere öneri kilitsele aspektlerin korunmasını içerir. Arnavut olmayan topluluk üyelerinin kilitsele enstitülerde yer almalarını, onların etkili ve aktif olarak aleni yaşama katılmalarının cesaretlendirilmeleri için özel temsil mekanizmalarını temin etmektedir. Yasama sürecinde Arnavut olmayan toplulukların haklarının korunması için, Öneri aynı zamanda, Kosova Meclisi Arnavut olmayan üyelerin çoğunluğu tarafından onay alması halinde yasaların kabul edilmesini öngörmektedir.

Öneri aynı zamanda alanı geniş olan, iyi bir idarenin, şeffaflığın ve kamu hizmetlerinde efektif olmayı amaçlayan çok sayıda ademi merkezîyetçilik önerilerini de içermektedir. Öneri, özellikle, kendi işlerini kontrol etmek için yüksek bir kontrol derecesine sahip olan Kosova Sırp Toplumunun özel ihtiyaçlarına ve kaygılarına odaklanmaktadır. Ademi merkezîyetçilik diğerleri

arasında Kosova Sırp belediyelerine yeni belediye yetkilerini sunmaktadır (ikincil sağlık korunumu ve yüksek eğitim gibi); finansi konularında yoğun bir belediye özerkliğini kapsamakta, belediye etkinlikleri ve amaçları için Sırbistan'dan fonların temin edilmesi; inter-belediye partnörlüğü hükümleri ve Sırp enstitüleri ile sınır işbirliğinin yapılması; Sırp'ların çoğunlukta oldukları altı yeni belediyenin kurulması (Graçanica, Novo Bırdö, Klokot, Ranilug, Parteş ve Mitroviça - Kuzey).

Öneri aynı zamanda Kosova Adli sisteminin entegre edilmiş, bağımsız, profesyonel ve tarafsız olmasını ve tüm Kosovalıların adliyeğe ulaşmalarını temin etmektedir. Öneri aynı zamanda adli sitemin kapsamlı olmasını, ve onun mahkeme ile savcılık hizmetlerinin Kosova'nın çok etnikli yapısını yansıtmalarını içermektedir.

Dini ve kültürel zenginliğinin korunması ve ilerletilmesine dair olan hükümler Kosova'da Sırp Ortodoks Klisesinin (SOK) var olmasını ve etkinliklerde bulunmasını temin edecektir. Herhangi bir komersiyel, endüstri gelişimi ve inşasının önlenmesi için kırktan çok kilitsele dini ve kültürel siteler koruma alanları ile sınırlanmış olacak ve bu sitelerin kültürel değerleri korunacaktır. Öneri aynı zamanda seçilen siteler için ek fizik güvenlik temin edecektir. SOK ve onun iç organizasyonu Kosova yetkilileri tarafından yeniden örgütlenecek, onun mal varlıkların dokunmazlığı sağlanarak, vergi ve gümrük vergilerinden muhaf tutulacaktır. Kosova Sırp Ortodoks Klisesi, Belgrad Ortodoks Klisesi ile ilişki kurmada özgür olacaktır.

Tüm Kosovalı mültecileri yerlerine dönmeleri ve kendi mülküne ve özel mülklerine dönmeleri hakkına sahip olacaklardır. Öneri

Öneri ile ilgili Yetkili Özet

aynı zamanda, Kosova ile Sırbistan'ın kaybolmuş olan kişiler sorununun çözümü doğrultusunda Uluslar arası Kızıl Haç Komisyonu ile işbirliğinde bulunmalarını çağırılmaktadır.

Öneri, Kosova'da sabit bir ekonomik gelişmenin kaydedilmesi için özel hükümler içermektedir. Bu ayı zamanda itirazlı olan mülk istemlerinin saptanmasına ilişkin şeffaf prosedürlerini de emrederek uluslar arası katılımı ile özelleştirme sürecinin sürekli olarak yapılmasını öngörmektedir. Bununla birlikte çözüm, Sırbistan'ın Dış ülkelere var olan borcunda Kosova'nın payının saptanmasına değin mekanizmaları ve mülk reinstitusyonuna değin konunun görüşülmesini tanımlamaktadır.

Çözüm aynı zamanda profesyonel, çok uluslu ve demokratik bir Kosova Güvenlik sektörünü temin ederek bu hassas alanda başarının kaydedilmesi için bu çalışmaların uluslar arası toplum tarafından bir yere kadar gözetlenmesini de öngörmektedir. Kosova Polis Gücü , hizmet etmekte oldukları belediyenin etnik yapısını yansıtan yerel polis görevlilerden oluşup tüm Kosova'da tek bağı olacak. Kosova Sırbistan'ın çoğunluğu oluşturdukları belediyelerde Belediye Meclisi'nin yerel istasyon Komutanını seçmekte gereken yetkilere sahip olacaktır. Kosova Güvenlik Gücünün (KGG) yeni profesyonel ve çok uluslu güvenlik gücü bir yıl içerisinde kurulacaktır. Kosova Güvenlik Gücü'nün en çok 2,500 aktif üyesi ve 800 yedek üyesi olacaktır. Öneri, şu anki Kosova Muhafız Güçlerinin (KMG) geçiş döneminden sonra bir yıl içerisinde ortadan kaldırılmasını şart koşmaktadır.

Çözüm çerçevesi içerisinde Kosova sorumluluklarının yerine getirilmesi göz önünde bulundurularak bu çalışmaların bileşik ve zor etkinlikleri gerektireceği belirtilmektedir. Çözüm, Kosova

yetkililerine bu konuda yardım edilmesi ve uluslar arası toplumunun bu çalışmalara katılıp çalışmalarını gözetlemelerini öngörmektedir. Uluslar arası toplumunun katılımı üç ilkesel unsurdan oluşmaktadır :

Uluslar Arası Sivil Temsilci, Uluslararası Gözetleme Grubundan (UGG) oluşarak kilitsel uluslararası temsilcisinden ibaret olacaktır. UGG, çözümün gerçekleştirilmesinde denetim yetkisine sahip olacaktır. UGG Çözümün nasıl bir şekilde yerine getirildiğini gözetlemek için özel güçlere sahip olacaktır. Bu, Çözümde öngörülen şekilde olmayan ve Kosova yetkilileri tarafından getirilen kararların ve yasaların UGG tarafından ortadan kaldırılması ve kamu görevlileri etkinliklerinin tutarsız oldukları durumunda onların cezalandırılmaları ya da görevlerinden alınmalarını kapsamaktadır. Çözümün sivil aspekti durumunda UGG Kosova'da final yetkili olacaktır.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Siyaseti (AGSS) hukuk üstünlüğü ile ilgili tüm alanları gözetleyip öğütte bulunacaktır. Özellikle o, etkili, dürüst ve katılımcı bir polisin gelişmesine olduğu gibi, adli, gümrük ve ceza entitülerinin gelişmesine yardım edecek hukuk egemliği, kamu nizam ve intizamının ve güvenliğin gerçekleştirilmesi ve pratikte kullanılmasını temin edecek olan diğer sorumlulukları üstlenme yetkisine sahip olacaktır. NATO- tarafından yönetilen uluslar arası askeri varlık tüm Kosova'da güvenli bir ortamı temin edip ,UGG ile işbirliğinde bulunarak Kosova enstitülerinin bu gibi sorumlulukları kendi başına yapma olanağına ulaşmaya kadar Kosova enstitülerine yardımda bulunacaktır.

AGİT'in, Çözümün başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli olanları gözlemlemek için Kosova'nın tüm alanlarında yer alması istenecektir.

III. Önerinin gerçekleştirilmesi - yürürlüğe geçmesi

Önerinin yürürlüğe geçmesiyle 120 günlük bir geçiş dönemi olacaktır ve bu dönem içerisinde UNMIK'in rolü –mandatı değişmeyecektir. Kosova'ya ait olan bu önerinin hemen yürürlüğe koyulmasının denetlenmesi amacıyla UGG- ICR bu işlemlerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini gözetleme yetkisine sahip olarak ve uyumun temin edilmesi için alınacak olan önlemler hakkında UNMIK'e önerilerde bulunabilir.

Geçiş döneminde Kosova Meclisi UGG-ICR ile danışarak, Anayasanın ve Çözümün gerçekleştirilmesi için gerekli olan yasaların onaylanması için sorumlu olacaktır. Geçiş döneminin sona ermesinden sonra Yeni Anayasa ve yasama etkili olacaktır.

Geçiş döneminin sonunda UNMIK'in mandata sona erecek ve Çözüm uyarınca UNMIK'in tüm yetkileri toplu şekilde Kosova yetkililerine aktarılacaktır.

Çözümün yürürlüğe girmesinden sonra genel ve yerel seçimler yapılacaktır.

UGG- ICR mandat 1-görev süresi Kosova'nın Çözüm koşullarını gerçekleştirdiği saptadığına kadar sürecektir..

Kosova Statüsünün tanımlanması doğrultusunda atılan adımlar

Kosova'nın gelecekteki statüsüne ilişkin BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi (ÖT) Martti Ahtisaari ve Statüs Elçisi Vekili (SEV) Albert Rohan 2005 yılı Kasım ayında ilk defa olarak tarafları ve yöreyi ziyaret ederek, Prishtinë/Priştina/Priştine ve Belgrad'ı olduğu gibi komşu başkentleri olan Tirana, Podgoriça ve Üsküp'ü ziyaret ettiler. O günden beri Özel Elçi ve Vekili olduğu gibi BM Kosova Özel Elçisi kıdemli personel üyeleri (BM KÖTO-UNOSEC) sık sık yöreyi ziyaret ettiler.

2006 yılı süresince UNOSEC, Belgrad ile Prishtinë/Priştina/Priştine müzakere ekipleri ile 15 raundta doğrudan doğruya istişarelerde bulundu.

Bu görüşmelerin 14 raundu Kosova'da ademi merkezîyetçilik, kültür ile dini zenginliğin korunması, ekonomik konular ve topluluklar-toplumlar haklarının korunmasına adanmıştı.

24 tarihinde Sırbistan ile Kosova liderlerinin Viyana'da düzenlenen görüşmelerine Marti Ahtisaari başta olmak üzere Sırbistan delegasyonunu Başkan Boris Tadiç ve Başbakan Voyislav Koştunica, Kosova delegasyonunu ise başkan Fatmir Seydiu Kosova Birlik Ekibini yönetti. Viyana'da düzenlenen toplantı, her iki tarafın Kosova'nın geleceği konusunda birbirlerine olduğu gibi UNOSEC tarafından ve CG, AB ve NATO tarafından gelen gözlemcilerin uluslararası toplumuna kendi görüşlerini sunmaları olanağını sundu.

Taraflar arasında yapılan doğrudan toplantılar yanı sıra Ocak 2006 tarihinden itibaren, UNOSEC tarafından yönetilen 26 uzman Belgrad ve Prishtinë/Priştina/Priştine'yi ziyaret edip taraflarla çeşitli konular üzere ayrı ayrı görüştü.

Buna benzer olarak 2005 yılının Kasım ayından itibaren Özel elçi ve onun Vekili statüs ile ilgili süreçte diğer kilitsel taraflar ile yoğun istişarelerde bulundular. Bunun kapsamında BM Güvenlik Konsyine yapılmış olan brifingler (4 Mart, 13 Temmuz ve 22 Eylül 2006); CG, AB Dış İşleri Bakanları ile toplantılar, NATO ve AGİT de dahil olmak üzere diğer uluslararası aktörler de yer almıştır.

Statüs konusu ile ilgili son gelişmeler ve öneriyi kendisi ile paylaşmak ve anlatmak amacıyla 25 Ocak 2007

tarihinde BM Genel Sekreter Özel temsilcisi Ahtisaari Paris'te BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ile görüştü. Ertesi gün Özel Temsilci Viyana'da temas Grubu (TG) üyeleriyle görüşerek sıralı danışmalar ve UNOSEC ile CG arasında yakın bir işbirliği sonucu olarak öneri içeriğini açıkladı.

Her iki tarafa Kosova statüsü ile ilgili kapsamlı olan Öneriyi sunmak için 2 Şubat tarihinde Özel Elçi Belgrad'a ve Prishtinë/Priştina/Priştine'ye gitti. Belgrad'ta Öneri Sırbistan Başkanı Boris Tadiç'e sunuldu. Prishtinë/Priştina/Priştine'de ise BM Özel temsilcisi Öneriyi başkan Fatmir Seydiu ve Birlik Ekibine sundu.

Öneri tasarısı ile ilgili birçok toplantının Viyana'da yapılması amacıyla Özel temsilci ondan sonra iki tarafı Viyana'ya davet etti. 21 Şubat

ve 2 Mart arası tarihlerinde yapılan ilk raund görüşmeler süresince delegasyonlar dokümanı gözden geçirdiler. UNOSEC ondan sonra tasarısı gözden geçirip özel Temsilci her iki tarafın en yüksek temsilcilerinin 10 mart tarihinde yapılacak olan toplantısına katılmalarını davet etti. Belgrad delegasyonunu Başkan Boris Tadiç ve Başbakan Voyislav Kostunica ve Prishtinë/Priştina/Priştine Birlik Ekibi Başkan Fatmir Seydiu yönetti. Temas Grubu, AB ve NATO temsilcileri de toplantıya katıldı.

Yüksek düzeyde yapılan toplantının sonunda Özel Temsilci tarafların, eski pozisyonları tarafından vazgeçmek istemediklerini gözlemledi. Kosova statüsü ile ilgili anlaşmaya ulaşılması için tarafların ortak bir esas oluşturmadıklarından hareket ederek ve ek müzakerelerin durumu değiştirmeyeceğini göz önünde bulundurarak, Özel temsilci müzakere potansiyelinin kalmadığı sonucuna vardı. BM Güvenlik Konseyine sunmak amacıyla önerisini tamamlayıp onu Mart ayında sunacağını belirtti.

14 Mart tarihinde Özel Temsilci Vekili Albert Rohan, Genel Sekretere Kosova statüsü ile ilgili Öneriyi olduğu gibi Kosova'nın Geleceğine ait olan Genel Sekreter Özel temsilcisi raporunu sunmak için New Yorka gitti. Rapor olduğu gibi Kapsamlı öneriler de 26 Mart tarihinde Güvenlik Konseyi üyelerine resmi olarak sunuldu.

Belgrad ile Priştine Delegasyonları arasındaki doğrudan görüşmeler listesi

- Viyana (24 Temmuz 2006) Sırbistan ile Kosova liderleri toplantısı
- Sekiz toplantı ademi merkezîyetçili konusuna aitti: (20-21 Şubat 2006, 17 Mart 2006, 3 Nisan 2006, 5 Mayıs 2006, 19 Temmuz 2006, 7 Ağustos 2006, 7 Eylül 2006 ve 15 Eylül 2006)
- Üç toplantı Kosova'da kültür ve dini zenginliğinin korunmasına adandı: (23 Mayıs 2006, 18 Temmuz 2006 ve 8 Eylül 2006)
- İki toplantı toplulukların haklarına aitti: (8 Ağustos 2006 ve 8 Eylül 2006)
- Bir toplantı ekonomik konulara adanmıştı: (31 Mayıs 2006)

Yeni AB Misyonu Kosova'nın AB istemlerini ve NATO üyeliğini destekleyecektir

Çevre ve Uzaysal Planlama Bakanı ve Kosova Müzakere Ekibi Politik Stratejik Grubu üyesi Sn. Ardian Gjini ile söyleşi

Bu denli güçlü bir uluslar arası idareye sahip olmaya devam eden Kosova gerçekten bağımsız mıdır?

Ardian Gjini: Tabii ki bağımsız olacaktır. Bağımsızlığı anlamak için yollar vardır. Söylemek istediğim ilk eleman bağımsızlığın ve egemenliğin iptal edilemeyecek olmasından ibarettir. İkinci eleman da, Kosova bağımsızlığının dünyanın diğer ülkeleri tarafından kabul edilecek olması, Kosova gibi bir ülke için en önemli egemenlik elemanını oluşturmaktadır. Üçüncü şey de Kosova'daki yeni misyonun bizim geleceğimiz hakkında karar vermeyeceğidir. Demek oluyor ki, egemenliğimiz ile kendi geleceğimize ilişkin tüm konular için başkası değil, kendimiz karar vereceğiz. Statüsten sonra Misyonun olmasına rağmen ki bu misyonun görevi kapsamlı önerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini gözlemlemekten ibarettir, Kosova bağımsız olacaktır. Ama inanıyoruz ki bu yeni misyon bizim ciddi (?) çabalarımızı gözlemleyecektir.

İfadenize göre, uluslar arası gözlemciler göre Kosova 1999 yılında bu yana büyük bir ilerleme kaydetmiştir ve bu ilerleme Bosna'da kaydedilen ilerlemeden daha büyüktür. Buna rağmen yeni USO – ICR, Bosnada görevde olan Yüksek Temsilci Ofisine benzerdir. USO - ICR, Kosova yetkilileri tarafından getirilen yıllık Yasaların ve kararların ortadan kaldırma yetkisine, aleni görevlilerin görevden alınmaları v.b. role sahip

olacaktır. Neden USO- ICR'e bu kadar bir geniş yetki verildi ve bu Kosovalılara nasıl açıklanabilir?

Adrian Gjini: Şimdi aklıma gelen iki nedeni söyleyebilirim. İlk neden basittir. Eğer bir yetkiliye statüsünü çözümü için gözetilmesi için yetki verilirse bu yetkilinin paketten çıkan görevlerinin gerçekleştirilmesini etkilemesi için belirli güce sahip olması gerekir. Bu, aynı zamanda belirli yasaların, prosedürlerin ve kararların pakette yer alan yasalar ile bütünlüklü olarak uyumlu olup kabul edilmesi demektir. Birinci neden ile ilgili olan ikinci neden de askıda olan yeni AB Rezolusyonu safhasında olduğumuz şu anda ve Viyana'da gerçekleştirilen müzakere sürecinden hareket ettirmiş zaman, Temas Grubu

üyeleri de aynı zamanda ılımlı müzakere sürecinden geçmektedirler. Herkesin güvenliğe sigortaya ihtiyacı vardır ya da belirli ülkeler Kosova'nın bununla uyum halinde olacağına dair güvene ihtiyaç duymaktaydı. Bundan ötürü bizim yeni Misyonumuz vardır ve önceden de belirttiğim gibi, bu Misyonun bizi Avrupa Birliği'ne üye olma hedeflerimizi olduğu gibi NATO üyesi olma hedefine götürmesini deseklediğini görmek istiyoruz.

Yargı alanındaki reform konusuna gelince, USO-ICR'nin bu reformu yardım edeceğini, bağımsız olarak çalışacak savcılar atama gibi güçlere sahip olan uluslar arası araştırmacılarını ve savcılarını atama gibi güçlere sahip olabileceğine ne diyorsunuz?

Ardian Gjini: Düşünceme göre burada en önemli olan şey onların Kosova yasaları ile Anayasal çerçevesi içerisinde çalışmış olmalarıdır. Misyon desteğini Kosova yargısına destek olarak kabul etmeliyiz. Biz AB prosedürlerine ve yasalarına karşı değiliz, yasalarımızı onlara göre uyumlaştırmak istiyoruz. Öyle ki bu iki şeyi göz önünde bulundurmalıyız: Avrupa Birliği'ne ne zaman üye olacağımızı göz önünde bulundurmayarak bizim desteğe ihtiyacımız vardır, yasalarımızın Avrupa yasaları ile uyum içinde olması gerekir. Demek oluyor ki bu bir engel değil, AB bize destek sunacaktır.

Örnek olarak sorumluluk ve Hükümete rapor sunma konusunda USO ile Kosova Hükümeti arasında ilerdeki ilişkileri nasıl görüyorsunuz?

Ardian Gjini: AB Planlama ekibi şimdiye kadar sadece misyonun hazırlanması konusunda ve AB enstitülerine ve uluslar arası topluma katılma alanında ve bu misyonun nasıl olacağı konusunda değil, bizimle danışmaların yapılması için alanın hazırlanması iyi çalışmalarda bulunmuştur. Demek oluyor ki Kosova enstitüleri ve yeni uluslar arası misyon daha doğrusu AB misyonu ile sürekli olarak partnrlüğün yapılması için esaslar yaratılacaktır. Düşünceme göre bu iyi bir tarih olarak başladı ve herşeyden önce bu ortak bir çıkardan olacaktır. Ve ben , bu yeni misyonun Kosova'da olduğu sürece partnrlüğün

güçlendirilmesi konusunda herhangi bir sorunun olabileceğini zannetmiyorum.

Statüsün belirlenmesinden sonar AGİT, Avrupa Konseyi, BMGP- UNDP, IMF, Dünya Bankası gibi diğer uluslar arası örgütleri görev süresinin değişeceğini zannetmiyorum. Kosova Hükümetinin onlara karşı tutumu nasıl olacaktır?

Ardian Gjini: Herkesin bildiği gibi Kosova için bağımsızlık ve egemenlik herşeyden önemliydi ve bunun için devamlı olarak mücadele verildi. Demek oluyor ki biz sizin saydığınız tüm enstitülere üye olmak istiyoruz. Onların Kosova'da olmaları bize destek olmaları demektir ve bizim bunda şüphemiz yoktur. Ama tabii ki denetleme olgusuna rağmen onların bağımsız ve egemen bir devlette çalışmalarda bulunmaları farklı olacaktır.

USO - ICR güçlerini göz önünde bulundurarak müdahale gücüne sıkça başvurmanın sınırlandırılmasının kolay olabileceğini inaniyor musunuz?

Ardian Gjini: Düşünceme göre bu Kosova'da yapmakta olduğumuz çalışmalara ve önceden yapacağımız danışmalar sıklığına bağlı olacaktır. Daha fazla herhangi bir önlemin alınması ihtiyacına bağlı olacaktır. Düşünceme göre çok sayıda müdahale olmayacaktır. Belki de hiçbir müdahale olmayacak diyemeyeceğim, ama çok olmasını beklemiyorum. Çünkü biz bu paketteki önerileri gerçekleştirmeye mecburuz ve onu gerçekleştirmek istiyoruz.. Bunu yapmak için istek ve hırsımız var. Ve düşünceme göre yeni USO – İCR'in çok işi olmayacaktır.

Teşekkürler Sn Bakan.

“Ahtisari'nin planı Kosova'da yaşamakta olan tüm topluluklara yeni anlam ve ilerleme sağlayacaktır”

Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanı Sn Branislav Grbic ile söyleşi

Sayın Bakan şimdiye kadarki geri dönüş sürecinden memnun musunuz?

Topluluklar ve Geri Dönüşler Bakanı olarak ve Kosova'nın bir yurttaşı olarak bu süreç ile memnun olmadığımı bildirmek istiyorum. Maalesef geri dönenlerin sayısı çok azdır ve insanlar heniz evlerinden uzakta yaşamaktadırlar. Düşünceme göre bu süreç kalite yönünden daha iyi ve daha çabuk olabilir ve olmalıdır. 1999 yılında BMÖ GK 1244 No'lu Rezolüsyonunun kabul edilmesinden bu yana geri dönüş sürecinin daha başarılı olması için temin edilen politik güvenlik koşullar bu sürecin daha

hızlı gerçekleşmesi gerekir. Bu yüzden uluslar arası topluluğu, Kosova Geçici Kurumları ve Sırbistan hükümetinin daha güçlü bir desteğinin temin edilmesiyle herkesin kendi evine dönme hakkının yerine getirilmesi güvence altına alınmış olacaktır.

Bugün evlerinden olanların evlerine dönmelerinde temel engeller nelerdir?

Onların geri dönmeleri ilksırada politik güvenlik durumuna bağlıdır. Politik –güvenlik durumunun eskiye nazaran daha iyi olduğu ve şimdi geri dönmek için daha fazla olanağın var olduğunu söyleyebiliriz. Evler-

inden olanların kendi evlerine dönmeleri onların ekonomik durumuna da bağlıdır. Geri dönersem orada ne yaparım ne çalışırım gibi. Bu durum ise Kosova'da ekonomiyi yüksek derecede bir işsizliğin takip ettiği bilinirken gayet bileşik bir konuyu oluşturur ve herkesin bu yönde çaba harcamasını gerektirir.

Bakanlığın geri dönüş ile ilgili yapmış olduğu en başarılı projesi hangisidir ?

Bakanlığın kurulmasından beri tüm projeler uluslar arası toplum daha doğrusu UNDP ve belge tasarılarının sunucuları olan STÖ'ler ile birlikte hazırlanmıştır. Zoçište projesi TGDB'nin kendi başına hazırladığı biricik projeyi oluşturmaktadır. Mayıs ayında tamalanması beklenen bu proje ile geri dönün 38 aileye anahtarları takdim edilecektir. TGDB ile UNDP tarafından hazırlanan en önemli projeler arasında Klina belediyesinde bulunan Klinavaç'a dönüş projesidir. UNDP ve Avrupa Perspektifi ile ortaklaşa yürütülen bir diğer proje Srpski Babuş' a yapılacak olan geri dönüş ile ilgilidir ve bu proje sonucu 74 ailenin dönmesi öngörülmektedir, ayrıca bu proje çok iyi olmakla birlikte başarılı bir şekilde gerçekleşmektedir.

Bakanlığın 2007 yılına ait planları nelerdir ?

Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı (TGDB) tarafından saptanan strateji ile uyumlu olarak uluslararası toplum temsilcileri ile daha düzenli, kaliteli ve başarılı toplantıların

yapılması öngörülmektedir. TGDB'nin 2007 yılına ait bütçesi ile ayrılan 5.200.000 Eurodan UNDP tarafından gerçekleştirilecek SPARK için 2.100.000 Euronun ayrılmasını ilkin bir anlaşmaya vardık. Bu araçlardan Kosovo Ovası belediyesinde yer alan Dobri Dub köyüne evlerinden olanların geri dönmeleri için 850.000 Euro değerinde araç temin edilmiştir. Aynı zamanda 850.000 Euro değerinde araçlar Klina belediyesine bağlı Nakarade köyüne geri dönüşler için adanmıştır. Sözü edilen araçlar Sırp ailelerinin geri dönmeleri için kullanılacaktır. UNDP'nun buyulmuş gerçekleştirileceği özel projeleri için 500.000 Euro araç ayırdık. Bu yıl ilk defa olarak kendi başımıza iki projeyi gerçekleştirme olanağında olacağız ve bu beni memnun etmektedir. Söz Prizren'e geri dönüş ile ilgilidir ve bu amaçla 15 Sırp evinin onarımı ve 20 Rom ailesinin Vıçitrin'a dönmelerine aittir ve bu amaçla 504.000 Euro ayrılmıştır. Bakanlık, topluluklara yardımda bulunmak amacıyla hazırlanmış olan projeler için 2 milyon Euro da temin etmiştir. Bu Bakanlık tarafından, topluluğun kalımını sağlamak ereğiyle, finanse edilecek olan projeler hakkındaki kriterleri Kosova'daki tüm belediyelere ilettik.

Şu anda Güvenlik Konseyi'nde görüşülmekte olan Ahtisari'nin önerisini nasıl değerlendirirdiniz ?

Ahtisari'nin planı, Kosova statüsünün çözümü doğrultusunda uluslar arası toplumun siyasetinin bir devamını oluşturmaktadır. Kosova Meclisi bu plan ile uzlaştığını beyan etti. Bu planın nihayi metninin Kosova'da ortak bir yaşam için yeni bir anlam ifade edeceği ve bir ilerleme sağlayacağını umut etmekteyim.

Size göre müzakereler süresinde Kosova'da mevcut tüm azınlık

topluluklarının tüm çıkarları kapsandı mı ?

Hiç bir öneri ideal olamaz. Düşünceme göre böyle bir öneri ve böyle bir çözüm ortak bir yaşamın temin edilmesi için kişilerin fiziki ve ekonomik olarak Kosova'da tüm vatandaşların yaşamalarına olumlu bir şekilde etki edecektir.

Azınlık toplulukların Kosova'ya dönmeleri yönünde bu önerinin faydaları nelerdir?

Önerinin ilk sırada güvenliği temin etmesi gerekir. Demek oluyor ki hiç kimse kendini geri bırakılmış ve unutulmuş hissetmemelidir. Ulusal, etnik ve dini mensubiyet olduğu gibi bireyin azınlık ya da çoğunluktan geldiğine bakılmayarak herkes Kosova'da kendini güvenli hissetmelidir. Bu güvenliği ise Kosova'da çoğunluğu oluşturan toplum temin etmelidir. Kosova Hükümeti, geçici kurumlar ve uluslar arası topluluk, Kosova'da yaşayanlara güvenli, tüm diğer insanlar gibi normal ve Avrupa yurttaşları olarak yaşamaları için güvenliği temin etmeleri gerekir.

Bakanlığımızın Statüs Anlaşması sürecinin gerçekleştirilmesinde rolü ne olacak ve bunun için gerekli araçlarınız var mıdır?

Bizim, statüs sürecinin gerçekleşmesine bağlı olarak 2007 yılı bütçesi ile ilgili önermiş olduğumuz ve kabul edilmiş olan bir bütçemiz vardır. Düşünceme göre bu bakanlık uluslar arası toplum, geçici kurumlar politikasına uyumlu olarak kaliteli bir dönüşün temin edilmesi için koşullar sağlayarak kendi çalışmalarını uyumlaştıracaktır.

Kendi evlerine dönmeyi planlayanlara herhangi bir mesajınız var mı?

Benim temel mesajım şundan ibarettir: Savaştan önce Kosova'da yaşayanların tümü olduğu gibi geri dönmek isteyenler geri dönmelidir. Geri dönmelerin temel koşulları arasında finansi koşullar ve güvenlik koşulları olduğunu biliyorum. Evlerine geri dönüşler sürecinin hızlatılması amacıyla, Kosova'da politik –güvenlik durumunun her zaman için hall edilmesi için çaba harcanırsa, geçici kurumlar tarafından ve bağışlar yoluyla ekonomik durum memnun edici olursa yurttaşların ümitli olmaları gerekir. Arzu eden herkesin kendi evine dönmesi gerekir.

*MaArio Maglov,
UNMIK – KEB Toplulukların
Haberleşme Merkezi Koordinatörü*

UNMIK'in Sırpça olarak yayınlanmakta olan "Danas i Sutra" dergisi Kosova azınlık toplulukları ile ilgili en önemli olayları kapsamaktadır. "Danas i Sutra" dergisi Yerel Enformasyon Merkezinin (YEM) en önemli ürünü olmakla birlikte Kamu Enformasyonu Bölümünün sunmuş olduğu topluluklara ait olan bir ulaşım aracıdır. Bu dergi tüm Kosova ve özellikle de Sırbistan'da yaşamakta olan evlerinden ayrılmak zorunda olanlara dağıtılmaktadır. Bu derginin tüm sayılarını özetler ile birlikte olmak üzere Arnavutça ve İngilizce olarak şu sitede online olarak okuyabilirsiniz; <http://www.unmikonline.org/cic.htm>

Özel Temsilici AB Beyannamesine karşı çalışmaya başladığında amacının, iki taraf için uzlaşmalı olan bir çözümün bulunmasına yardım etmek olmadığı açıktı. Ahtisari'nin açık olarak bir tarafı , Arnavut tarafını tuttuğu ve sadece Arnavut tarafının çıkarlarını memnun eden bir öneriyi sunduğu ayandır. Sırbistan'ın oybirliğiyle planı reddetmesi ve Arnavut tarafının ise planı oybirliğiyle kabul etmesi gerçeği bunun en iyi kanıtıdır. Sırbistan, BM özel elçisi Martti Ahtisari'nin Kosova statüsü ile ilgili önerisini bir devletin parçalanması akiti olan yasa dışı bir akit olarak güçlü bir şekilde reddetmekte ve 1244 Rezolasyon esasınca yeni müzakereleri önermektedir. Özel elçiye hiç bir zaman ve hiç kimse, egemenlik prensibi ve teritoryel bütünlüğünü ihlal etmesi ve Sırbistan devleti sınırlarını değiştirilmesi hakkını veremez.

Vojislav Kostunica, Sırbistan Başbakanı

Ahtisari Paketi VIII Eki – Kosova’da Güvenlik Sektörü: Güvenlik Komisyonu tarafından yapılan uyarılar

Naim Maloku, Meclis Başkanlık üyesi ve Güvenlik Komisyonu Başkanı, AAK milletvekili

Kosova’da demokrasinin inşaa edilmesinde güvenlik sektörü Kosova’da en duyarlı sektörlere birini oluşturmaktadır. Bu olgu Marti Ahtisaari tarafından açıklanan pakete de yansımaktadır. Benim görüşüme göre, onun tarafından hazırlanan öneri realdir ve Kosova’da mevcut durumu yansıtması yanı sıra kendi kapasitelerini geliştirmeleri açısından Kosova kurumlarının gidermeleri gereken ihtiyaçlarına da işaret etmektedir.

Güvenlik sektörü, bundan böyle de uluslar arası sivil temsilci tarafından denetlenecek olan bir alan kalmaktadır.

Yapılan istem üzere, Kosova’da egemenlik ve güvenlik KFOR tarafından sağlanmaktadır. KFOR’a verilen bu görev, ilk sırada Kosova Muhafız Birlikleri (TMK) ve diğer kaynaklardan sağlanacak ve 2.500 kişiden oluşacak Güvenlik Gücünün oluşmasına yardım edecek bir kuruluşa yönelik bir güven olarak da algılanabilir. Aynı zamanda anlaşma ilkeleri yerli polis birimine yavaş yavaş yetkilerin transfer edilmesini ve istihbarat hizmetlerinin kurulmasını da öngörmektedir. Polisin denetlenmesinde Avrupa Birliği önemli bir rol oynayacaktır, ancak güvenliğinin

bu sektörüne UNMIK tarafından şimdiye kadar yapılan denetime nazaren çok daha yumuşak bir denetimin yapılacağına altı çizilmelidir.

Kosova kuruluşları giderek gelişmektedirler, ancak Ahtisari paketi ile öngörülenden daha fazla miktarda yetkinin güvenlik sektöründe üstlenmesi için koşulların henüz oluşmadığı görüşümdedir. Bu alan UNMIK denetimi altında olduğu yüzünden 6 – 7 senelik bir zaman dilimi içerisinde güvenlik gibi duyarlı bir sektörde bağımsız ve demokratik enstitülerin kurulması için yeterli bir zaman değildir. Bu konunun duyarlılığı ve Kosova’ya has olan özellikler gözönünde bulundurulurken, Kosova, bu alandaki kendi kapasitelerini normal demokratik prosedürler ile yerine getiremez. Böyle bir şey sadece Kosova için değil, tüm yöre açısından bir hayli üzücü olurdu. Bu olgudan hareket ederek, benim görüşüme göre, uluslar arası spektrum bu alan ile ilgili gözlemin devam etmesinden yana bir tavır takınmıştır.

Aynı zamanda, bu sektörün başlangıçta inşaa edilmesi zordur ve büyük yatırımlar gerektirir. Kosova’nın fakir bütçesi bunları karşılayamadığı için bu meydan okumanın aşılması için NATO ve AB ile ortak partnerlik ilişkileri zaruri bir hal almaktadır. Bu kurumların

oluşturulması, aynı zamanda yerel politik yelpazede bir konzenzusun oluşmasını da gerektirmektedir ve iktidar ve muhalefet partileri yanı sıra bu uzlaşma tüm toplulukların politik yelpazesinde oluşturulup çalışmalar sırasında tarafsızlığı, demokratik esasça fonksiyon etmeyi ve ilgili enstitülerin kurulması için gerekir. İstenen bu şeyleri, biz, NATO ve AB’deki partnerlerimiz ile işbirliği yaparak gerçekleştirebiliriz.

Fakat, bu belgenin, her belgenin olduğu gibi kendi oluşumu içinde kendi meydan okumaları ve eksiklikleri vardır. 6. maddenin 1. fıkrası ile Kosova Muhafız Birliklerinin feshedilmesi öngörülmektedir. Benim görüşüme göre, bu, ister yerli, ister de uluslar arası kuruluşlar açısından bir meydan okuma örneğini oluşturacaktır. Bu yüzden bu konuya ciddi bir şekilde eğilerek özellikle de Güvenlik Güçleri oluşumuna girmek için istenen koşulları yerine getiremeyen temsilcilerin bir yerlere yerleştirilmeleri için gayret sarfedilmeli. Bu meydan okumanın terhis ile ilgili yasanın Güvenlik Komisyonuna yakında gelmesi ile aşılabacağına inanıyorum. Bu kanun terhis olan KMB (TMK) temsilcilerinin durumlarını bir yere kadar düzeltecektir.

İkinci bir meydana okuma örneğini polis alanında öngörülen ademi merkezietçili-

Avrupa Parlamentosu, Kosova'ya ait rapor ile uzlaşıyor

lik ve belediyelere verilmesi öngörülen daha geniş yetkiler sonucu onların polis komutanlarının seçme hakkının tanınması oluşturmaktadır. 2.6. madde bu konuda İçişleri Bakanlığını bir oldu biti önünde bırakmaktadır, çünkü polis karakol şeflerinin Belediye Meclisi tarafından önerilmesi aradından, önerilen adaylardan birinin İçişleri Bakanlığı tarafından 15 gün içerisinde seçilmesini öngörmekte ve bu işlemin sadece iki kere yapılabileceği belirtilmektedir. Bu olgudan hareket ederek, tüm Kosova teritorisinde emir veren yönetici kadro ile ilgili kriterleri saptamamız gerekir, çünkü böyle bir şey Ahtisari Planı ile öngörülüyor.

Diğer yandan, güvenlik alanının düzenlenmesi ile ilgili, Ahtisari Paketi, parlamento çerçevesindeki güvenlik komisyonunun çalışma alanını genişletmektedir. Ahtisari paketi ile (Güvenlik Konseyine gönderilen paket) tranzisyon döneminde ve sonrasında çıkması öngörülen 17 kandan nereden ise yarısı Güvenlik Komisyonu yetkisinde olan kanunlardan oluşmaktadır. Bu şekilde bu komisyona yasama alanında ağır bir yük düşmektedir. Komisyon, yerli ve yabancı partnörleri ile işbirliğinde bulunarak böyle bir meydan okuma için hazırlanmıştır.

Bu yüzden, VIII Ek ister yapısal, ister de prosedürel açıdan bakıldığı zaman, böyle bir olgu Kosova'da mevcut gerçek durumun bir yansımasıdır ve aynı zamanda Kosova'nın ilerideki dönemde, güvenlik alanında, karşılaşacağı meydan okumalarını da ifade etmektedir.

Avrupa Parlamentosu, barışçı, kendi başına kalacak olan objektiflerin korunması amacıyla uluslar arası toplum tarafından gözetlenecek olan bir egemenliğin en iyi bir seçenek olduğunu belirterek, 29 Mart 2007 tarihinde Ahtisaarının önerisini bütünlüklü olarak desteklediğini belirtmektedir. Raporu aynı zamanda hem Sırbistan hem de Kosova perspektifi yeniden teyid edilip AB'nin uluslar arası toplumunun statüsü çözümü ile ilgili merkezi görevde AB'nin bulunmasını çağırır.

Joost Lagendijk'in kendi girişimi üzere hazırlanan rapor (Yeşiller/EFA, NL), Parlamento genel kurulu toplantısında büyük bir çoğunluk ile kabul edildi (490 evet oya 80 karşı ve 87 çekimser oy ile). Orada belirtildiğine göre çözüm, uluslar arası finansi örgütlerine ulaşma temin etmelidir; rolü ile mandatatının ayan bir şekilde tanınması ile Kosova'da uluslar arası toplumunun olması; ademi merkezîyetçilik ile ilgili ayan

hükümlerin olması, kilitsel alanlarda sağlam ve dayanıklı bir özerkliğin garanti edilmesi; insan haklarına karşı saygının gösterilmesi, Kosova'nın çok uluslu niteliğinin unutulmaması, kültür ve dinilerinin korunması; sınırlı, internal çok etnisiteli bir Kosova Güvenlik Gücünün kurulması; ve tüm komşu ülkelerinin teritoryel bütünlüğünün uluslar arası toplum tarafından garanti edilmesi.

Kosova'ya verilecek olan herhangi bir bağımsızlık türünün diğer bölücü güçleri daha kötü bir duruma sokacağı ile ilgili kaygıların ortadan kaldırılması için, raporda, "Kosova çözümünün uluslar arası hukukta örnek oluşturmadığının altı çizilmektedir. Kosova 1999 yılından beri BM idaresi altında olduğuna göre onun durumu BM administrasyonunda olmayan diğer yörelerle hiçbir şekilde kıyaslanamaz." Avrupa Parlamentosuna göre "Kosova'nın gelecekteki çözümü hem Sırbistan'ın hem de Kosova'nın komşuları

gibi AB'nin bir parçası olması gerektiği olgusundan hareket etmektedir. Çünkü Batı Balkanları geleceği Avrupa Birliğindedir."

Raporda vurgulandığına göre AB üye ülkelerinin, Konseyde Kosova konusu ile ortak bir tavır takınıp uluslar arası planda ve özellikle BM Güvenlik Konseyi'nde tek sesle konuşmaları gerektiğine işaret edilmektedir. Kosova'da Avrupa güvenliği ve Savunma Siyaseti Misyonunun kurulması için Parlatmentonun destek sunacağı da ifade edilmiştir.

Avrupa'nın genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn raporu selamlayarak bu raporun hazırlanmasında çalışanları tebrik etti.

Avrupa Parlamentosu Güney - Doğu Avrupa Delegasyonu Başkanı Doris Pack, "yedeksiz olarak" Kosovaya ait "gözetimli bağımsızlığı" oylayarak onu destekledi. Ayrıca "Barışçıl bir çözüm için mümkün olan başka bir yol olmadığını", da belirtti.

AB Kosovayı yönetecektir

Rapor ve BM Özel Elçisi, Başkanı Ahtisaari'nin önerisi 26 Mart 2007 tarihinde Güvenlik Konseyine sunuldu. Ben de raporun ve Başkan Ahtisaari tarafından sunulan önerinin desteklenmesi için BM Genel Sekreteri ve AB Başkanlığına katılıyorum.

Düşünceme göre, iki tarafın kendi aralarında bulacakları uygun kompromisin en ideal olacağı konusunda tümümüz uzlaşmaktayız. Müzakerelerin yapıldığı 14 ay içerisinde öneri konusunda olan birkaç pratik yön için ortak bir alan bulunmuştur. Maalesef, Belgrad ve Priştine statüsü ile ilgili ana konu üzerinde diyametrik olarak birbirlerine karşıydılar.

Başkan Ahtisaari'nin önerisi, Kosova'da yasa idaresine dayanan demokratik ve çok etnikli bir toplumun kurulmasını içermektedir. Öneri, Kosova'da tüm toplumların geleceğini güvenlik altına alacak çok sayıda hükümü içermektedir. Öneride aynı zamanda yörede istikrarlığı güçlendirecek olan ekonomik gelişme ve politik istikrarlığın temelleri atılmış bulunmaktadır.

Kosova ile ilgili kararın esasını AB'ye üye olma oluşturmaktadır. BM Güvenlik Konseyinde kararlığımızı belirterek biz Başkan Ahtisaari ile onun önerisini desteklemeye devam etmeliyiz. Kararın ertelenmesi fayda getirmez. Sekiz yıldır BM Kosova'yı idare etmektedir. Status quo dayanıklı değildir.

Şu anda statüsü süreci karar verici bir safhaya ulaşmış bulunmaktadır. İnaniyorum ki Güvenlik Konseyi kendi sorumluluklarını multilateralizm şeklinde gerçekleştirip ve sürecin başarılı bir şekilde

sonuçlandırılmasına katkıda bulunacaktır.

Statüsü saptandıktan sonra gerçekleştirme safhası başlayacaktır. Bu safha da kendi meydan okumalarını getirecektir. Burada da AB yekvücutlu olmalıdır.

AB, uluslar arası sivil misyonunun gerçekleştirilmesinde olduğu gibi Kosova'nın Avrupa perspektifinin desteklenmesinde baş rolde olacaktır. Bu tüm enstrümanlarımızı olduğu gibi bizim yedeklerimizi kullanmamızı gerektirecektir. Çıkış stratejimiz yoktur sadece giriş stratejimiz vardır.

Daha ayan olmama izin buyurun: uluslar arası topluluğu ile birlikte yerel sahiplik ve partnörlük statüsünün başarılı olmasının kilidini oluşturmaktadır.

AB ve onun uluslar arası partnörleri ne politik istek nede yedeklerini Kosovaya kendi çabalarını sunamaz. Ama biz yardım edebiliriz.

Statüsü bedavadan gelececektir.

Statüsten sonra Kosova'nın finansi ihtiyaçları hala bilinmemektedir. Ama yapılan ilk değerlendirmeler statüsün belirlenmesinden sonra ilk üç yıl içerisinde uluslar arası toplumunun 1.3 - 1.5 milyar Euro bağışlaması gerektiğini göstermektedir.

Kapsanması gerekli olan dört ana alan olacaktır:

- Kosova'nın Yugoslav borçlarını paylaşması ,
- statüsün saptanmasına değin masraflar,
- ekonomik gelişme ihtiyaçları; ve
- AB'nin başlattığı en geniş sivil kriz menacement misyonunu olmasının beklendiği ve planlaştırılmış olan ESDP da dahil olmak üzere uluslar arası katılım masrafları. Kosova'da AB'nin 1500-2000 uluslar arası personeli yer alacaktır.

Avrupa Birliği'nin Orta Doğu, Afganistan, Darfour gibi ülkelerde yer aldığını biliyoruz. Sadece Kosova, fon

temin edilmesi gerekli olan bir öncelik değildir.

Ama arka bahçemizde bulunan Kosova için Avrupa'nın özel bir sorumluluğu vardır. AB'nin onun politikalarını gerçekleştirmek ve bu sürece yardım etmek için gerekli olan araçlara sahip olması gerekmektedir.

AB Dış İşleri Bakanlarının 30 Mart 2007 tarihinde Gymnich'te yapılan toplantısında yedeklerin sadece AB bütçesinden gelmeyeceğinin vurgulandığını belirtmeden geçemeyeceğim. AB üyesi olan ülkeler ve bizim uluslar arası toplum partnörlerimizin sorumluluğu paylaşmaları gerekir.

Komisyon, bizim sorumluluğumuzu yansıtabilecek olan fon paketini beraberce sunacaktır. Sizin desteğinizi bekliyorum.

Sırbistana son sözüm. Sırbistan'ın AB'ye üyeliği konusunda AB'nin hazırlıklar yaptığını söylememe izin verin. Bu hedefe ulaşmak amacıyla yeni hükümet ile çalışmak için hazırız. İstikrarlık ile Birleşme Anlaşması konusunda müzakerelerin başlatılması için koşulları yerine getirmesi görevi Sırbistan'ın yeni Hükümetine düşmektedir.

Statüsü sürecinin başarılı bir şekilde sona ermesi amacıyla Sırbistan'ın da çaba harcaması çok önemlidir. Kendi geleceğini Avrupa'da gören Sırbistan'ın geçmişin mirasını aşması için kendisine yardım edilecektir.

Kosova'nın geleceği ve Avrupa Parlamentosunda Avrupa Birliği'nin rolü ile ilgili Genişlemeden Sorumlu Olli Rehn'in konuşması , 29 Mart 2007

Kosova'nın uluslar arası yardımına ihtiyacı vardır

Torbjorn Sohlstrom, Uluslar Arası Sivil Ofisi Hazırlık Ekibi Şefi/AB Özel Temsilcisi (USO/AB ÖT)

Ülkelerin olanaklar dahilinde AB'ye üye olmalarına yardım etmek için uluslar arası toplum son yirmi yıl içerisinde Merkez ve Doğu Avrupa'da çalışmalarda bulunmuştur. Avrupa Birliği olarak biz Balkan ülkelerinin AB hed-flerinin gerçekleşmesine yardımda bulunmak amacıyla çaba sarfetmekteyiz. Öyle ki AB ve onun partnörleri Kosova'nın nihayi statüsünün saptanmasından sonra bile çaba harcayarak, Kosova'nın önemli bir bölümü, Avrupa inşasının bir parçası ve olanaklar dahilinde Avrupa Birliği'nin bir parçası olmasına kadar çaba harcama fikrindedir.

Uluslar arası toplumunun gelecekteki çalışmaları hakkında konuştuğumuz zaman iki şeyden söz etmekteyiz. Bu yörede AB'nin vermekte olduğu çabalarından biri – strüktürel reformların desteklenmesi, AB standartlarına uymaya yardımda bulunma ve politik çabalar. Tabii ki onlar orada olacaklardır. Ama burada diğer bir kısım daha vardır. Burada yeni ve özel bir uluslar arası katılımdan da söz etmek gerekir ve bu katılım özellikle Kosova'ya ait olacak ve bu katılım yardımıyla sınırlı bir zaman süresi içerisinde Kosova'nın bazı meydan okumaları halletmesi için Kosova'da yer alacaktır. AB'nin Kosova'da özel katılımı iki alana odaklanacaktır; onlardan biri statüs çözümüne ilişkin kilitselelemler, diğeri ise hukuk üstünlüğü alanındaki katılımı olacaktır.

Gelecekte uluslar arası çalış-

malar beş unsurdan oluşmaktadır: Statüs çözümünü denetleme-gözetleme gibi kilitselelemlerde bulunacak olan Uluslar Arası Sivil Ofisi (USO-ICO); Hukuk üstünlüğü alanındaki Avrupa Birliği Misyonu; alan katılımı ile belediyelerde neyin olup olmadığını gözetleyecek olan AGİT Misyonu; NATO tarafından sürekli bir uluslar arası askeri katılım; ve en sonunda ve belki de en önemlisi temel kapasite yapılanması çabaları ki buraya Avrupa Komisyonu, Dünya Bankası, BMGP- UNDP ve yönetim rolünde bulunacak olan karşılıklı bağışçılar yer alacaktır. AB yönünden bakıldığında biz statüs sürecinin belirlenmesinden hemen sonra Dünya Bankası ile birlikte bağışçılar konferansını

düzenlemeyi planlıyoruz ve ümit ediyoruz ki partnörlerimizle birlikte Kosova'ya bu önemli dönemde yardım edeceğiz. Farkında olmanız gerekir ki Avrupa Komisyonu AB'nin Batı Balkanlara yardım programı çerçevesinde ilk üç yıl için 190 milyon Euro tahsis etmiş bulunmaktadır. Bu program Yaklaşım Öncesi Program Enstrümanları ya da İPA olarak adlandırılmıştır. Bu miktarı temin eden Avrupa Komisyonu dünyadaki diğer ülkelere kıyasla Kosova'ya daha fazla yardım etmek istediğinin bir göstergesi olsa gerek.

Statüs çözümünün Kosova enstitülerine daha fazla yeni görevler ve sorumluluklar getireceği hepimize ayandır. Gelecekteki uluslar arası katılım

UNMİK'in halefi - devamı olmayacaktır. UNMİK'in halefi Kosova enstitüleri olacaktır. Bu, Kosova enstitülerinin hiç önceden karşılaşmadığı bir politik, administratif ve ekonomik meydan okuma olacaktır. Artık sorumluluk uluslar arası topluma değil, Kosova toplumuna düşecektir. Düşüncemize göre Kosova toplumu ve daha doğrusu Kosova enstitüleri bu çalışmalar için iyi hazırlıklı olmalı ve bu hazırlıkların şu anda yapılması için yoğun çaba harcamaları gerekir: çünkü biz Kosova'nın ilk statüs testinden geçmesini istiyoruz.

USO'nun (ICO) Kosova'da ne kadar uzun kalacağı Kosova'nın gelecekteki meydan okumaları ile nasıl başarılı olacağına bağlı olacaktır. Tabii ki çözüm sıralı ve hızlı bir şekilde gerçekleşirse uluslar arası toplumunun burada uzun kalmasına ihtiyaç olmaz. Sürecin gerçekleştirilmesinde çok zorluklar belirirse ve reformlar yavaş gerçekleşirse uluslar arası özel formunun – şeklinin burada daha fazla kalması gerekecektir. Uluslar arası katılım şekli Kosova enstitülerinin kapasitelerine bağlı olacaktır. Mecburi olmadığı durumda uluslar arası toplumunun Kosova'da sorumlu olmasını istemiyoruz. Biz Kosova'nın kendi çalışmalarını iyi bir şekilde yürütmesini ve en nihayet Avrupa Birliğine doğru gitmesini istiyoruz.

Bu yazı Şubat 2007'de yayınlanan 'Focus Kosovo'nun 30 sayısında yayınlanan söyleşiden alınmıştır.

AB, Kosova'nın geleceğini destekliyor

Eugen Wollfarth, Alman Eşgüdüm Misyonu Şefi

2007 DE

26 Mart 2007 tarihinde BMÖ Genel Sekreteri Ban Ki Moon, Güvenlik Konseyi'ne Kosova'nın Statüs Çözümüne ilişkin Kapsamlı bir Öneriyi sundu. İlişikte gelen mektupta kendisinin "bütünlüklü olarak" Özel Temsilci Martti Ahtisaari'nin önerisini desteklediğini ve Ahtisaari'nin "Kosovo' Statüsünün uluslar arası gözetiminde bir bağımsızlık olması gerektiğine ilişkin önerisini" desteklediğini belirtmektedir. AB ile Temas Grubu tüm süreç içerisinde birleşmiş olarak Ahtisaari'nin ardında olmakta ve 26 Mart 2007 tarihinde, Alman AB Başkanlığı öneriyi destekleyerek Güvenlik Konseyi'nin "öneriyi zamanında destekleyeceği" ümidini ifade etti. 2006 yılından beri AB üyesi olan ülkeler, statüs kararından sonra Kosova'ya yardım etmek için hazırlanmışlardır. AB, hukuk üstünlüğü konularına odaklanacak olan Avrupa Güvenlik ve Savunma Siya-

seti Misyonunu yerleştirme yönünde strateji tertiplemektedir: AB üye ülkeleri Kosova enstitülerine yargıçları, polis ve adliye uzmanlarını, gümrük, polis ve güvenlik konularına değin uzmanları temin edecektir.

Bizim gözlerimiz önünde Kosova Statüs Çözümü ile ilgili Kapsamlı Öneri dengeli bir evrak, Kosova'nın, istikrarlı ve gelişmiş bir geleceğine katkıda bulunan, ana dili ne olursa olsun tüm yurttaşların barış içinde yaşayabilecekleri ve onların bireysel potansiyelini tanıyabilecekleri bir belgedir. Martti Ahtisaari tarafından hazırlanan Statüs Çözümünün tüm taraflar için kazan-kazan seçeneğini ifade ettiğini birkaç defa belirttim.

Ademi merkezîyetçiliğe bir göz atın: ademi merkezîyetçilik sitemiyurttaşların politik-karar getirmelerine ve demokrasinin gelişmiş sitemine daha fazla ve direkt olarak katılmaları

için kapıları açmaktadır. Bu konu her zaman insanların yaşamlarına çok yakın olduğu için "sıcak bir konu" olarak belirtilmiştir. Merkezi idareler bazan kontrolü kaybetmekten korkmaktadırlar, yerel idareler ise sık sık yeni ödevlerle karşılaşmaktan korkarak ve özellikle de iyi sonuçlar elde etmek için gerekli olan insanlı ve finansi kaynaklarına sahip olmadıklarından yakınmaktadır. AB, Kosova'da uluslar arası toplum reformlarının yerine getirilmesi için merkezi ve yerel hükümete destek sunacaktır. Bu desteğin hedefi, insanları daha etkili bir şekilde bir araya getirmek ve yurttaşların güvenini vermiş oldukları enstitüler yoluyla kendi dillerinde kendi seslerinin duyulması için olanakların temin edilmesidir.

Ya da topluluklar haklarına bir göz atın: toplum hakları güçlendirildiğinde tüm topluluklar kazançlı çıkmaktadır. Örnek olarak siyasi süreçte uygun bir şekilde temsil edilme ya da katılma gibi; kamu yaşamında ana dilinin kullanılması hakkı, ve kendi ana dili üzere öğrenim görme hakkı gibi. Bilinen bir gerçektir ki, Kosova çok etnikli bir toplumdur ve bu çok büyük bir zenginliktir. AB çok dilli ve çok kültürlü yapısı ile dayanıklı bir çeşitliliği cesaretlendirmek için hazırdır. Kosova'nın yegane bir kültürel ve dini zenginliği vardır ve çok çeşit etkilerin sonucu olarak asırlarca bu zenginlikler büyüyerek gelişmektedir. Gerçekten Kosova'nın ama aynı zamanda da Avrupa zenginliği olan bu çok çeşitli zenginlik

korunmalıdır.

AB entegrasyonu süreci çerçevesinde Kosova'nın kendi yasal sistemini AB standartlarına uyumlaştırmak için çok çalışması gerekir. Avrupa fikri ise daha fazla bir şeydir: Kosova'da yaşayanların hedefleri ve istekleridir. Geçenlerde AB'nin 50. yıldönümünü kutladık. Son 50 yıl başarılı bir öyküyü oluşturmaktadır ve AB'nin genişlemesi ise Avrupa kıtası olan AB altı üye ülkeden 27 üye üye oldu. Kıtamızın daha başarılı olması ve ilerlemesini temin eden genişleme süreci genişlemeli ve de genişlemeye devam edecektir.

Hükümetin ve Kosova'nın büyük bir çoğunluğunun Kosova geleceğinin Avrupa'da olduğunu bilmesi beni mutlu ediyor. 2003 yılının Haziran ayında Selanik'te düzenlenen Zirvede olduğu gibi Avrupa Konseyi toplantısında da, "Avrupa struktürlerine daha da entegre olma ve Birliğe muhakkak üye olma [Batı Balkanlar ve Kosova da dahil olmak üzere] AB için büyük bir öncelliği oluşturmaktadır":

"Balkanlar birleştirilmiş olan Avrupa'nın ayrılmaz bir parçası olacaktır. ... AB'nin işaret ettiğine göre, Batı Balkan ülkelerinin AB'ye doğru yürümleri onların ellerinde olan bir şey ve her ülkenin reformları gerçekleştirmesine bağlı olacaktır. Reformları gerçekleştirirken her ülkenin 1993 yılında Kopenhag Avrupa Konseyi'nde saptanmış olan kriterilere ve SAP şartlarına bağlı olacaktır." (Batı Balkanlara ait Selanik Gündem Sırası, 2003)

“Eli bağlı” olan milletvekilleri

Bul Salihu, Prishtine/Pristina /Priştine TV Alsat Ofisi

Kosova, İstikrarlık ile Birleşme Mekanizmaları yoluyla İstikrarlık ile Birleşme yolunda iyi çalışmalarda bulunmaktadır. 2006 yılının Ağustos ayında kabul edilen Avrupa partnörlüğünün gerçekleştirilmesine değin Eylemsel Plan hükümetin AB'ye üye olmasına değin çalışmaları koordine etmesine yardım etmekte ve Avrupa'ya üye olmanın neleri icap ettiğini yurttaşlara açıklamaya yardım etmektedir.

Kosova'da kamu administrasyonu ve ekonomik reform alanında birçok başarı kaydedilmiştir. Ama Adliye ile azınlık haklarının korunması alanında daha fazla çabaların harcanması gerekir ve bu eskiden olduğu gibi şimdi de Kosova yanında olan AB yoluyla gerçekleşecektir. AB Kosova'ya şimdiye kadar en büyük bir misyon olan ESDP misyon yardımıyla, AB üyesi olan ülkeler bireylerinin uzmansal yardımıyla olduğu gibi finansi destek ile yardımda bulunacaktır. AB aynı zamanda Kosova'ya en büyük bağış eylemlerinde bulunmaya devam edecektir; 2007 - 2009 dönemine ait Katılımdan önce Enstrüman yardımıyla öngörülen finansi destek miktarı 194,2 milyon Eurodur – bu miktar dünyanın herhangi başka bir yöresine yapılan miktardan çok daha fazladır.

Kosova karar verici bir safhaya girmiş bulunmaktadır. Gelecek haftalar ve aylar kolay olmayacaktır. Kosova'yı gelecek için hazırlama bileşik ve asil bir görev olmaya devam etmektedir, ama inanıyorum ki Kosovalılar ve onların Hükümeti tümünün daha güzel ve daha güvenli olarak yaşayabilecekleri bir yer yapmaya hazırdır.

Uluslar arası tarafın arabulucuğu sonucu Priştine ile Belgrad arasında Avusturya'nın Viyana kentinde süren ve on dört ay devam eden müzakere sürecine Kosova Meclisi milletvekilleri nerede ise hiç katılmamışlardır ve bu tarihi derbi karşılaşmasında kendilerini bir nevi yedek oyuncu olarak algılamaktadırlar. Bunlardan birisi Kosova Demokratik Birliği (LDK) milletvekili ve Kosova Meclis Başkanlığı üyesi Sabri Hamiti, müzakerelerin daha başlangıcında bir hayli tavizkar bir tavır sergileyen Müzakere Ekibini eleştirmektedir. “Kosova Ekibinin, Kosova'nın statüsü hakkında Belgrad ile müzakerelere girmemesi konusunda Kosova Meclisi tarafından kabul edilmiş bir rezolüyon bağlamaktaydı. Diğer yandan ünlü diplomat Ahtisari, diplomasideki hünerini sergileyerek, sözde hayatın sadece özel alanları ile ilgili müzakerelerin yapıldığını ilan ederek, Kosova'nın statüsünü içten yazan bir kurum ağını yavaş yavaş oluşturdu”, dedi Hamiti, ASI için yapılan bir ifadesi sırasında.

Kosova Meclis Başkanlığı organındaki onun meslekdaşı Cavit Haliti de Kosova'nın geleceği konusunda yapılan müzakereler sürecinde Meclis rolünün küçük olduğu fikri ile uzlaşmaktadır. “Müzakerelere katılacak bir ekip olarak Meclis tarafından kendisine verilen yetkilerden çok daha fazla miktarda yetki Müzakere Ekibi kendisine tanıdı. Bu şekilde bu ya da şu şekilde Meclisi karar

verme sürecine katılmaktan azletmiştir”, dedi Haliti. Ne Hamiti ne de Haliti Viyana'da yapılan müzakerelere doğrudan katılmamışlardır, Müzakere Ekibi beş üyesi kendi partilerinden üyeleri oraya göndermeyi tercih etmişlerdir. Biri iktidar, diğeri de muhalefetten olan bu milletvekilleri, Kosova'nın geleceği ile ilgili Viyana'da yapılan müzakerelerde Meclisin kenarda kaldığı görüşü ile uzlaşmaktadırlar.

Sabri Hamiti:
Müzakere Ekibi Ahtisari'nin diplomatik inceliklerini geç anladı...

Sn Hamiti, Viyana'da düzenlenen ve 14 ay süren müzakere sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sabri Hamiti: Kosova'da söz

iken müzakere süreci tamamlanmıştır. Önerinin BM Güvenlik Konseyi'ne geçmesinden sonra Müzakere Ekibinin gelişmeleri daha da etkilemek için çok az olanakları olacaktır. Zaten biz bir yıl süren müzakereler sürecinden söz etmekteyiz.

Kosova Meclisi Rezolusyonu ile Müzakere Ekibinin Kosova'nın statüsü konusunda Belgrad ile müzakerelerde bulunmaması saptanmıştır. Diğer yandan ünlü diplomat Martti Ahtisaari, müzakerelerin özel yaşam alanlarına ait olduğunu politik bir incelik ile belirterek yavaş yavaş Kosova statüsünü de kapsayan enstitüsel bir ortamı yarattı. Kosova ekibi bunun geç farkına varmıştı. Kosova ekibinin daha başlangıçta tavizkar bir tavır sergilemesi yanı sıra, müzakerelerde genelde azınlıkların statüsü ve özellikle de Kosova Sırp azınlığı statüsüne odaklanmıştı. Bunu, şu an Güvenlik Konseyi'nin elinde olan Ahtisari'nin nihayi öneri metni de doğrulamaktadır.

Genelde Kosova Sırp azınlığına özel hakların tanınmasında uzlaşmalar yapılarak ki bu haklar genelde “ademi merkezizetçilik” içeriği içerisinde, korunmuş alanlar ve Sırpların çoğunluğu oluşturdukları belediyelere finansi araçların temin edilmesi konusunda başlamıştır. Bu çözüm sözü geçen hakların yavaş yavaş üçüncü yetkiye ulaşması rizikosunu oluşturmakta ve azınlık ile diğer çoğunluk toplulukları arasında gerilimin artmasına

neden olabilir. Kosova müzakere ekibi bağımsız ve egemen bir Kosova'nın temin edilmesi doğrultusunda uzlaşmaların yapılması konusu üzerinde durmaktadır. Bunun, uluslar arası topluluk, Avrupa Birliği'nin denetimi ile ve ilk safhanın gerçekleştirilmesinde görülen zayıflıklar durumunda müdahalenin yapılmış öngörülmüştür. Sınırlı (denetim altında olan) bir egemelik ile bağımsız bir Kosova: Ahtisaari'nin önerisidir.

Müzakerelerde Meclis'in daha büyük bir rolü olması gerektiğini düşünüyor musunuz?

Sabri Hamiti: Eski başkan Rugova tarafından önerildiği ve Meclis tarafından onaylandığı üzere, Kosova Müzakere Ekibinin baştaki strüktürü ve şeması enstitüsel katılım yerine yurttaş temsilciliği birliğini yansıtmıştı. Olayların bu akışı içerisinde Meclis, Ekibin mandata rolüyle kalmış, müzakerelere aktif olarak katılmamıştır. Meclis müzakereler sürecine doğru daha aktif olarak Müzakere Ekibinin daha fazla rapor sunmasını istemiş ya da Ahtisaari önerisi ile ilgili final danışmalar süresince daha aktif olmuştur ama bu sefer çok geç kalınmıştı. Uluslar arası işbirliği ve AB'ye üye olma Komisyonu özellikle ademi merkezîyetçilik konusunda raporların sunulmasını istemiştir. Demek oluyor ki biz son bulan bir süreç için konuşmaktayız. Meclis'in sahip olduğu sorumluluklara uyumlu olarak onun bu süreçte daha büyük bir role sahip olması gerekirdi.

Yetkilerin UNMIK'ten GÖK'ye aktarılması konusunda Meclis'in

hiçe sayılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sabri Hamiti: Yetkilerin transferi konusunda Meclisin önemsenmemesi bir yanıdır. Böyle bir durum Müzakere Ekibi tarafından mı, yoksa onun gözetleme görevinde olması isteğinden mi ya da başka bir neden yüzünden mi kaynaklandığına girmeden bu çeşit bir çalışma ister istemez enstitülerin zayıflamasına neden olmuştur. Yetkilerin transferi ekibi Hükümet tarafından önerilmeli ve Meclis tarafından onay almalıydı.

Kosova Meclisi Kosova'da temsilciliğin en yüksek organıdır. O, Hükümet ile Müzakere Ekibine emir verir. Meclis, onların çalışmalarını değerlendirmekte sorumlu olan bir organdır; Meclis onların hizmetçisi değildir. En nihayet Meclis yurttaş katılımı birliğini temin eden bir organ olarak Kosova'da değişik politik temsilcilerini dile getiren bir formüldür.

Meclis, Ahtisaari Önerisinden çıkan tüm yasaları onaylama kapasitesine sahip midir ve bunun için hazırlıklı mıdır?

Sabri Hamiti: İlk sırada şunun belirtilmesi gerekir ki, Ahtisaari'nin Önerisi BM Güvenlik Konseyi'nde onaylandıktan sonra nihayi olacaktır. İki, Meclis Kosova bağımsızlığının ilan edilmesinden sonra bu öneriyi gerçekleştirmeye başlayacaktır. Üç, Meclis, Kosova Anayasası gibi en esas bir yasayı oluşturmakta olan yasadan hareket ederek yeni bir devlet için temel –esas ve sistematik yasaları kurmak için Anayasal ve tarihi bir göreve sahiptir.

Biz kapasite yapılanması

gibi konularla uğraşamayız. Meclis'in kendi yedeklerini yasama komisyonu ve parlamento gruplarının kurulması gibi çalışmalara yoğunlaştırması gerekir ve bununla birlikte sivil toplum temsilcileri ile olduğu gibi Meclis tarafından gerçekleştirilen yasama çalışmaları konusunda çok yardımdabulunanuluslararası topluluğu ile danışmalarda bulunması gerekir. Kosova Meclisi, bağımsız bir Kosova devletini kurmak için kendisinden istenen görevi yapmaya hazırdır.

Cavit Haliti:
Meclis tarafından verilen yetkilere kıyasla Müzakere Ekibi kendine daha büyük yetkiler verdi

Sn. Haliti, şu anki müzakereler sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cavit Haliti: Süreç, tümümüzün bildiği koşullar içerisinde yapılmıştır. Müzakere

ekibi için yapılan oylama dışında Meclis'in bu süreçteki çalışmaları sınırlıydı. Tüm süreç hakkında kamu oyunun Meclis yoluyla sürekli olarak bilgilenebilmesi temin edilmiş değildir. Memnun muyuz veya değil miyiz? Müzakere ekibinin çalışmasına bağlı olmayarak, durum olumlu olduğuna göre, herkesin memnun olduğuna inanıyorum.

Daha büyük bir role sahip olması için Meclis'in müzakerelere daha fazla katılması gerekli miydi?

Cavit Haliti: Düşünceme göre en azından bazı konuların tartışılması gerekiyordu. Özellikle ademi merkezîyetçilik, KMB'nin (TMK) ortadan kaldırılması sonucu Kosova'ya ait yeni savunma gücünün oluşturulması konusunda tartışmaların yapılması gerekirdi. Bazen kasıtlı ya da kasıt olmaksızın medya, yeni ve tanımlanmamış olan belediye alanları hakkında kamuoyu arasında şaşkınlık ve belirsizlik yaratmıştır. Bunun yanı sıra medya var olan belediyeler teritorisinin yeni belediyelere verilmesi konusunu Kosova'nın teritoryel bakımından bölünmesi olarak nitelendirmiştir. Bu konular Kosova Meclisi tarafından görüşüleceği yerde çok şeyler medyanın eline bırakılmıştır. Öyle ki yurttaşların endişeleri öyle bir düzeye ulaştı ki kamu oyu Meclis'in ne yaptığını daha doğrusu ne gibi işlerle uğraştığı endişesi yurttaşları sarıp meşgul etmeye devam etmektedir.

Sizin ifadenize göre Meclis statüsü müzakereleri dışında kalmıştır ve yasaları hazırlayanlar ile Müzakere Ekibi arasında işbirliği yoktu.

Cavit Haliti: Meclis'in kendisine verdiği yetkilere kıyasla Müzakere Ekibi kendisine daha fazla yetki verdi. Bu şekilde bir bakıma Meclis'ten karar verme gücünü aldı. Hiçbir yetki, müzakerelere katılan grupların kurulması, seleksiyon ve kabul süreci Meclis'ten geçmedi ne de Müzakere ekibinin bütçesi Meclis tarafından kabul edilmedi. Müzakere Ekibi üyelerinin adları dışında Meclis'ten hiçbir ad daha geçmedi. Tüm bu kararlar, gruplara kendi başına insanları seçen politik partiler, parlamento grupları, ve politik liderler tarafından alınan politik konsensüsler yolundan geçti. Bu bir gerçektir.

Bu arada müzakereler ile paralel olarak yetkilerin uluslar arası topluluktan Kosova enstitülerine devredilmesi sürecinde de Meclis devre dışı bırakıldı. Meclis komisyonlarının ilgili alanlarından hiç bir yetkili transfer gruplarına dahil edil-

medi ve bu konular özellikle Çeku Hükümeti tarafından atanmış olan kişiler tarafından yapıldı.

Cavit Haliti: Bu kendine göre özel bir konudur. Hükümetin elinde para kesesi olduğuna göre Kosova bütçesini kötüye kullanılması için alan var olduğu gibi belirli bireylerin kişileri ataması ya da görevden alması ve farklı gruplar kurması için olanaklar vardır. Bu grupların kendi eylemleri ya da finansi etkinlikleri için enstitüsel bir sorumlulukları yoktu. Dünyanın hiçbir yerinde buna izin verilmez. Kosova'da ise Meclis'e karşı sorumluluk duymayan belirli bordlar gibi yanlış ve yanlış anlaşılabilir bir pratik temin edildi. Örnek olarak Meclis danışmadan, konuyu tartışmadan ve konu hakkında hiçbir karar almadan cep telefonu piyasalarının özelleştirilmesi gibi konularla karşı karşıya gelmekteyiz.

Bahs ettiğiniz konu hakkında ise onun geçmişte yanlış bir şekilde oturtulmuş bir pratik olduğunu söyleyebilirim.

Böyle bir şeyin kurumlardaki şef ve yöneticiler tarafından kabul edilmesi Kosova bütçesi araçlarından yapılan harcamaların daha kolay kapatılması için imkanların sağlanması ve sadece kamuoyu ve vatandaşın değil, bu enformasyonlar hakkında milletvekillerinin de konunun gündeme getirilip görüşülmesi şansında aciz bırakılmaktadır.

Ve bunun nasıl ve neden ve kimin tarafından kurulduğu ve milletvekilleri tarafından neden kabul edildiği konusu dikkatli olarak görüşülmesi gerekli olan bir konudur. Parti grupları içerisinde de olumsuz belirtiler vardır. Örnek olarak parti grubu başkanı kendisinin Meclis'te olduğunu unutup, orada kendisinin parti üyelerinin değil milletvekillerinin bulunduğunu unutup, kalkıp "bizim politik grubumuz" ifadesini kullanır. Politika Meclis'te değil partide saptanır. Politikalar Hükümet tarafından hazırlanır ve Meclis tarafından kabul edilir. Ama bazı kişiler kendilerini

enstitülerden üstün görmek ister.

Büzüm Kosova Meclisi Yönetmeliğimiz (İçtüzüğümüz) vardır ve bu belge değişik ülkelerin içtüzük ve yönetmeliklerine göre düzenlenmiş karma bir belge olup belli bir grup ya da birey çıkarlarına göre hazırlanmış bir düzenlemedir. Biz belirli bir parlamentonun bu belgesinin orjinal nüshasını almayı kararlaştırmadık. Örnek olarak Kosova Meclisi'nin çalışması, Alman pratiğine benzerlik gösterir. Ortaya atılan tüm sorunlar kuralların doğru bir şekilde uygulanması ile çözümlenebilir. Kuralların gerekli bir şekilde açıklanması için alan bıraktık ve bütçeyi fleksibil bir şekilde kullanmak için gerekli olan bir alanı temin ettik.

Neden muhalefet ve milletvekilleri bu konuda sesiz kaldı? Sadece statüs yüzünden mi ?

Cavit Haliti: Evet doğrudur.

Son iki yıl içerisinde statüs süreci yüzünden olduğu gibi diğer nedenler yüzünden özellikle Kosova Meclisi'nde tartışmalar ve politik görüşlerin ifade edilmesinde bir duraksama gözlemlendi. Diğer yandan, Meclis arkasından düzenlenen tüm bu marifetlerin kamuoyuna sızması iyi olmazdı ve ardından da bu olaya karışanların görevlerine son verildi ve böylelikle Kosova açısından hiç de iyi olmayan bir durum ile karşı karşıya geldik. Ama politik alanında olmaya layık olmayan bu şebekeler tarafından politik süreçler yanı sıra, ekonomik ve stratejik çalışmalar da darbe almıştır.

Statüs ile ilgili sürecin devam etmesi yüzünden, ülkenin ekonomik ve stratejik süreçlerine olumsuz etkileyen bu şebekelerin hangileri olduğu hakkında Meclis ve vatandaşlara gereken bilgi veremediğiniz için üzgün müsünüz?

Cavit Haliti: Gerçekten bu konuda kendimi çok kötü hissediyorum. Şu anda statüs

ile ilgili hissiyat konusunda hiç bir tartışma olamaz ve statüs çözümü ile ilgili konuşmaların ne değeri nede önemi olabilir. Geçmiş konular için konuşmak nafildir. Buna rağmen gelecekte seçilecek olan Hükümetin sorumlu olması, tüm karar getirme sürecinin gözden geçirilip kontrol edilmesi ve özellikle de rüşvetçilik konusunda lekelenen kişilerin açıklanması olanaklarını selamlıyorum.

Bir daha Meclis çalışmalarına dönelim. Meclis, Ahtisaari Önerisinde yer alan tüm yasaların onaylanması için hazırlıklı mıdır?

Cavit Haliti: Yeterli görgüye sahip olmaması ve profesyonel olanaklarından aciz olması nedeniyle bizim Meclisimiz ve onun enstitüleri zorluklarla karşı karşıya gelmektedir. Ama buna rağmen Ahtisaari önerisinden çıkan tüm yasaları onaylama olanağında olabileceğimize inanıyorum. Başkanlık toplantısı süresince Meclis'in yaz ayları süresince eskisi gibi tatile gitmemesini

kararlaştırdık. Öyle ki Statüs Çözümünden çıkan yasaları onaylamak için daha sık sık bir araya gelebiliriz. Bu sadece bizi seçen yurttaşlarımıza karşı olan görevimiz değil, aynı zamanda uluslar arası partnerlerimize karşı olan görevimizdir. Bu dönemde başkanlık yüksek bir çaba gösterecek ama Hükümet de yasaların tasarlanmasında daha aktif olmalıdır.

Müzakere ekibinin tereddüte düşmesi, LDK'nın parçalanması ve LDD'nin kurulması sonucu bu yasaların onaylanmaması ile ilgili riziko ortada mıdır?

Cavit Haliti: Kosova'nın sorumlu siyasetçileri vardır ve bu yasaların onaylanmasında hiçbir engelin olmayacağını inanmaktayım. Sözünü ettiğiniz sorunlara rağmen bu yasaların kabul edilmesi ve onaylanmasında Meclis'in hiçbir engel ile karşılaşmayacağına inanıyorum. PDK Partisi Ahtisaarinin Önerisinden çıkan yasaların onaylanması için sorumluluk gösterecek ve hazırlıklı olacaktır.

**Mahir Yağcılar,
KDTP Kosova Meclisi milletvekili**

Kosova, çatışmalar, insan haklarının ihlali ve toplumlar arasında inancın temin edilmesi ve geleceğin sağlanması sorunları bakımından uzun yıllar dünya politik ve aleni çevrelerin ilgi odağında bulunmuştur. Ama şu günlerde dünya kamuoyu önünde sorunların barışçı ve sözleşme yoluyla halledilmesi ve Kosova'nın ümit ile modern yaşam yeri olması ile ilgili odak noktasında bulunması için şanslar ortadadır. İlerleme ve ortak yaşama yeri, istikrarlık ile sürekli barış yeri olarak. Çünkü sürekli bir barışın ve istikrarlığın temin edilmesi her toplumun ekonomik ve sosyal gelişmesi için önemli bir etmeni oluşturmaktadır. Çok etnikli ve çatışma sürecinden geçen toplumlarda bunun önemi daha da artmaktadır, çünkü barışı ve istikrarlığı ihlal eden çok faktörler vardır. Etnik mensubiyete bakılmayarak her toplumda tüm yurttaşların normal ve güvenli bir yaşam ve daha iyi bir gelecek ümidi için ihtiyaçları vardır. Ancak fonksiyonel devlet işlevinin yetersiz olduğu, gelecek ile ilgili ifade edilemeyen bir ekonomik politik durum söz konusu olduğu durumda, istikrarsızlık nedenleri ortaya çıkmaktadır. Bunun için her toplumda toplumun ekonomik-politik tanımlanması gibi sürekli bir barışın ve istikrarlığın temin edilmesi ile ilgili mekanizmalar gereklidir.

Her toplumda barışın temin edilmesi ve istikrarlığın sağlanması daha doğrusu normal bir yaşam koşullarının temin edilmesi için her toplumun ve bireyin kendi özel rolü vardır. Devlet ilk

Kosova'ya şans tanınmaktadır

► sırada çoğunluğu oluşturan toplumu ile birlikte yasal mekanizmayı ve barış ile istikrarlığın temin edilmesi için gerekli olan önkoşulları olduğu gibi, toplumun tüm alanlarında eşlik önkoşullarını ve azınlık toplum haklarını, hareket özgürlüğünü, dillerin kullanımını, medyalara yaklaşımı Anayasa ile yasal sistem yoluyla toplumlara saygı gösteren ve onları tanıtan eğitim sistemine saygı göstermelidir. Diğer yandan azınlık toplumlar ve onun üyeleri kendihaklarından yararlanarak politik yaşam, ekonomik kalkınma, sosyal refah, eğitim sistemi ve demokratik ile özgür bir toplumun kurulmasında daha doğrusu bu toplumun kalkınmasına aktif olarak katılma hakkına sahiptir.

Kosova, gerçek bir demokratik sistemin kurulması, hukuk üstünlüğünün sağlanması ve sürekli bir barışın ve istikrarlığın temin edilmesi için gerekli olan karakteristik örneklerden birini oluşturmaktadır. Kosova kendi dinamiği ve genç kuşakları ile bunu gerektirmektedir ve Kosova'nın statüsü ile ilgili gereksiz olan herangi bir gecikme yeni sorunların mey-

dana gelmesine neden olup yurttaşların güvenlerini kaybetmelerine yol açabilir. Yetersizlikler ve gerçekleştirilmesine dair ağır koşullara rağmen elçi Ahtisari'nin Kosova statüsü ile ilgili sunmuş olduğu kapsamlı çözüm önerisi Kosova ile Balkanların bu yöresinde sürekli barışın ve istikrarlığın temin edilmesi şansını sunmaktadır. Gelecek ile ilgili ümitleri sunmakta, Kosova yurttaşları ve Kosova toplumları arasındaki ilişkiler konusunda yeni bir sayfayı açmakta, çoğunluğun idare etmesi şansını temin etmekte ve azınlık topluluklarına karşı saygının gösterilmesini sağlamaktadır. Ahtisari'nin önerisi yeni idare konseptini olduğu gibi, Kosova'nı yeni statüsü çerçevesi içerisinde toplumların ve yurttaşların etkin olmalarını temin etmektedir. Aktif bir toplum, aktif topluluklar, aktif politik partiler ve aktif olan bir sivil toplumu gerektiren bu içerik ayan bir güvence ve etkinlik mekanizmaları üzerinde kurulmaktadır. Karşılıklı güven ile etkinliği gerektiren bu taslak bu güvenin kullanılması istendiğinde korunma mekanizmalarını da sunmaktadır.

Azınlık topluluklara gelince bu öneri, toplumlar kimliğinin dil, kültür, eğitim ve politik katılım ile yerel özyönetim yoluyla korunmasına ilişkin belirli garantileri sunmaktadır. Öneri, toplumlar için çok önemli olan yasaların getirilmesinde toplumların karar verici faktör olmaları olanağını da sunmakla birlikte toplumların politik bakımdan birleşmiş ve aktif olmalarına da çağrı yapmaktadır. Parlamento, Hükümet, Anayasa Komisyonu, Anayasa mahkemesi, yargı sistemi, belediyeler, devlet komisyonları ve ajanslar gibi en önemli devlet kurumlarında yer almaları olanağını da temin etmektedir. Diğer sözlerle statüs önerisi, toplumların zeki ve yapıcı olarak kullanmaları için onlara güç olanağı sunmaktadır.

Önerile çözüm belki de en ideal olan bir çözüm değildir ama bu öneri şu anda mümkün tek bir çözümü oluşturmaktadır. Çünkü bu Kosova'nın Avrupa'ya entegre olması yolunu olduğu gibi modern dünya devletleri kulübüne üye olmalarına ilişkin yolu açmakta. Bunun için tüm toplumlar ve Kosova'nın tüm yurttaşları kendi gelecekleri adına başkan Ahtisari'nin önerisini kabul etmeli ve bu çözümün gerçekleştirilmesine aktif olarak katılmaları gerekir. Çözüm önerisi sadece ön koşulları temin etmekte ve asgari garantileri sunmaktadır, diğer yandan ise Kosova'nın yeni Anayasası ve temel yasalar Kosova'da yeni politik-ekonomik sistemi kurmalıdır. Bu sistem ise fonksiyonel olmalı, toplumlar arasında güvenliği temin etmeli ve tüm

yurttaşlara Kosova'da daha iyi bir yaşamın temin edilmesine dair ümit vermelidir.

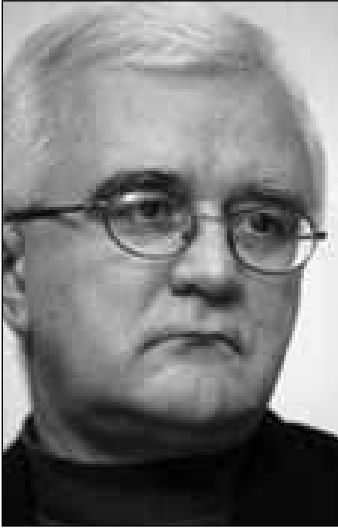
Somut olarak belirtilmesi gerekirse Kosova 'da çoğunluğu oluşturan Arnavut toplumu bu dönemde maksimal bir şekilde çaba gösterip öneri hükümlerinin yeni Kosova Anayasasında, temel yasalarda yer alması doğrultusunda çabaharcamalı ve bu yasaların günlük yaşamda kullanılması için ilgi göstermesi gerekir. Bu şekilde davranmakla uluslar arası güvenini kazanma olanağını temin edecek ve uluslar arası toplum ile sürekli partnrlüğün temin edilmesine katkıda bulunacaktır.

Diğer yandan azınlık topluluklarının aktif, yapıcı ve önerinin gerçekleştirilmesinde çoğunluk ile uluslar arası toplum ile işbirliğinde bulunmaları gerekir.

Türk toplumu müzakereler sürecine aktif ve yapıcı olarak katılmıştır. Türk toplumunun dil, eğitim ve var olan Kosova Yasalarına göre elde edilen haklar ile ilgili istemleri göz önünde bulundurularak, Türk toplumu ve benim temsil etmekte olduğum parti olarak bu kilitsel dönemde durumun önemi ve rolünü göz önünde bulundurarak başkan Ahtisarinin sunmuş olduğu öneriyi kabul etmekte ve bu süreçte etkin olarak katılmak için, diğerleri ile birlikte yük ve sorumluluğu paylaşmak için hazır olduğumuz bildiriyoruz. Çünkü Kosova, yaşamakta olduğumuz bir yer olmakla birlikte kendi bireysel ve ortak geleceğimizi gördüğümüz bir vatanımızdır.

Ahtisaari'den sonra bile Kosova statüsü

Dr Dušan Yanyiç, Etnik İlişkiler Forumu Başkanı, Belgrad

Ahtisaari Misyonunun AB ve ABD'den aldığı genel desteğe rağmen, biz onun hiçbir hareketi ne de önerisinin detayı ile uzlaşmıyoruz.

Kosova'nın geleceğine ilişkin Ahtisaarinin sergilediği yanaşımı ile ilgili sık sık tekrarlanan uyarılarından biri Sırbistan'ın bağımsız ve demokratik bir devlet olduğunu yeterince nazare almadığı ve Kosova statüsü ve teritorisi konusu ile ilgilenirken onu Sırbistan'ın statüsü ve teritorisinden ayrı bir şekilde ele aldığından ibaretti. Ahtisaari'nin bu uyarılara cevabı, kendisinin Sırbistanı ikna etmek istemediğini ve Kosovasonununaçözümarağığı şeklinde idi. Aslına bakılırsa, Ahtisaari Kosova'nın gelecekteki statüsünden, gelecekte Kosova ile Sırbistan arasındaki ilişkiler olarak tanımlama şansından yararlanmadı. Öyle ki Viyana'daki görüşmeler bu açıdan „kaybolan şans“ olarak nitelendirilebilir.

Ahtisaari'nin ekte özel bir çözüm olarak Kosova Statüsü

ile ilgili Kapsamlı Önerisi, sürecin devam etmesi için iyi bir „başlangıç noktası“ olarak kabul edilebilir. Fakat bu konuda Temas Grubu çerçevesinde daha önce uzlaşma sağlanmalıdır. Bu sözleşmenin gerçekleştirilmesi için geçici olarak Temas Grubu kenara bırakılmış ve BM Güvenlik Konseyi imdada çağırılmıştır. BM Güvenlik Konseyi'nde 3 Nisan tarihinde yapılan görüşmelerden sonra Rusya'nın önerisi üzere Kosova'da standartların gerçekleşmesini 'denetleyecek' BM Güvenlik Konseyi misyonunun kurulması kararlaştırıldı. Daha doğrusu Temas Grubu'nun BM Güvenlik Konseyi Rezolusyonu ile uzlaşma sağlayıp sağlamayacağı konusunda „teknik danışmalar“ başladı.

Bu Rezolusyonu ek olarak, misyon 'kaybolan şans' olarak değerlendirilmekte olan UNMIK çalışmaları ile fazla memnun olanlar sayısının kabarık olmadığını göstermektedir. Aynı zamanda, genel olarak bakıldığında şimdiki status quonun kötü olduğu ancak tekyanlı bir çözümün de krizi daha da derinleştireceği fikri hakimdir. UNMIK-in devamı olarak AB katılımı ile ilgili ayan bir strateji gelişmediğine göre, öte yandan da AB üyeleri arasında politik birliğin durumdan duruma geliştiğinden hareket ederek, AB'nin Kosova konusuna çok derin girdiği ve çıkması için olanak olmadığı göz önünde bulundurulursa, AB'nin Kosova'da Misyonu üstlenmesi ve bu mandati ayan olarak tanımlaması için, yeni bir Rezolusyonun

gerekli olduğuna dair genel bir görüş hakimdir. Uluslar arası sivil mandatının ayan bir şekilde tanımlanması için Ahtisaari'nin önerisi olduğu gibi Kai Eide'nin de raporu yardımıda bulunacaktır.

Uluslar arası katılımın ikinci boyutunda söz iken, 1244 Rezolusyonuna göre daha doğrusu uluslar arası askeri katılımı söz iken onun gerekli olduğuna dair genel bir inanç hüküm sürererek, onun uzatılması gerektiği ve gelecekte de bu görevi NATO'nun yapacağına dair bir inanç hüküm sürmektedir. Tabii ki bu katılım örgütlü kriminal ve terörizme karşı gelmek için yetenekleşmeyi kapsamaktadır ki bu Kosova'da güvenlik sisteminin köklü reformunu gerektirmektedir. NATO'nun rolü konusunda Sırbistan idarecileri de hemfikir olduklarına göre, Sırbistan'ın kendisi de barış için partnörlük üyesi olması, bu sorunun NATO sistemi çerçevesi içerisinde çözümlenmesi gerekirdi.

BM Güvenlik Konseyi'nde nisan ayında düzenlenen tartışmalar Sırbistan kamuoyuna ve Kosovalı Sırlara Belgrad müzakere ekibinin yengisi olarak temsil edilmiştir. Başbakan Koştunica bu konuda öncüllük edip BM'dan bu planın suya battığını belirtti: Ahtisaari'nin planı suya battı! Demek oluyor ki Sırbistan kamuoyu süreç hakkında bütünlüklü olarak tanıtılmayacak ve Belgrad'ın Kosova hakkındaki siyasetinde değişiklik olmayacaktır. Bu siyaset şu şekilde yürütülmektedir: Kosova'nın bağımsızlığını tanımayacağız!

Bunun yanı sıra resmi Belgrad, sürecin devamında yeni konuşmaların 'gerçek müzakerelerin' yapılacağı ümidini taşımaktadır. Kendi durumunu düzeltmek için Belgrad'ın BM GK'de yapılacak olan danışmaları verimli bir şekilde kullanacağı ümidi azdır. Belgrad, Ahtisaari önerisinin hala masada olup olmadığını bilmemesi özel bir zorluğu yaratmaktadır.

Gelecekteki süreçten söz edilirken Kosova'daki durumun kontrolden çıkması tehlikesi vardır. İşte birkaç riziko:

- UNMIK'in zayıflığı - ve yabancı bürokratlarda görülen hayal kırıklığı 'ıstırapların durdurulması' yönünde Sırlara ve Belgrad'a yönelik ek bir 'baskı' hakkında değişik fikirlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

- Ramuş Haradinay'ın Savaş Suçluları Mahkemesine gitmesi nedeniyle Çeku hükümetinin zayıflaması, Haşim Taçi'nin politik iştahının artması, ayrıca Kosova hükümetinde yeniden bir yapılanmaya GSÖT'nin sıcak bakmaması Arnavutlar arasında politik çatışmaların patlak vermesi ve körüklenmesi ve Arnavut topluluğunun memnuniyetsizliğinin Sırp topluluğuna yönelmesi.

- Kosova'da Sırlar arasında „tuhaf bir dinamik“ gözlenmektedir ve bu dinamik çok kolay kontrolden çıkıp kendi kendini koruma veya kitlevi bir göçe dönüşebilir. Bu, „Ahtisaari palanının kabul edilmesinden sonra ne olacak“ konusunda tedirginlik ve belirsizlikten kaynaklanmaktadır.

Kosova statüsünün belirlenmesi süreci: başarılar ve eksiklikler

Kosova Halk Hareketi (LPK) milletvekili Emruş Cemayli

Kosova Halk Hareketi, Viyana'da yapılan görüşmelere katılan taraf olmamıştır. Buna rağmen Başkan Ahtisari'nin Kosova Planının ortaya çıkması ile sonuçlanan bu görüşme sürecini yakından izledik.

BMÖ Güvenlik Konseyi'ne gönderilen 26 Mart 2007 tarihli Başkan Ahtisari Paketi ve ona eklenen Sonuçlar belgesi ile Kosova'nun gelecekteki statüsünün ayan olarak belirtilmesi özel önem arz etmektedir. Bu bağımsızlık, başlangıç döneminde, Kosova ile ilgili planın uygulanmasının sağlanması ereğiyle, ilerde kurulacak olan bir uluslar arası misyon tarafından denetlenecektir. Bu belge ve BMÖ GS, Sayın Ban Ki Mun'a gönderilen sonuçlar belgesi de Kosova açısından olduğu yöredeki barış ve demokrasi açısından da bir başarıyı oluşturmaktadır.

Kosova'nın kendi vatandaşları tarafından idare edilebileceği ve yönetilmesinin gerektiğine dair bir güvenin dünyada yaratılmış olması Kosova açısından bir başarıyı ifade

eder ancak bu güvenin ilerdeki dönemde daha da büyümesi ve sürekli inşaa edilmesi gerekir. Elde edilen diğer önemli bir sonuç da şu an Kosova'da mevcut statüko'nun dayanıklı olmadığı ve bir tehlike oluşturduğu ve ilerde kendi ülkelerini normal olarak geliştirme ve ülke geleceği hakkının vatandaşlara ait olduğuna dair gerçeğini dünyanın kabullenmesidir.

Bu olgulardan hareket ederek, bizim görüş açımıza göre, Başkan Ahtisari'nin Kosova ile ilgili geniş kapsamlı belgesi ileriye doğru atılmış bir adımı oluşturmaktadır. Buna rağmen, yöremizde bulunan ülke ve halkına tanınan haklarla kıyaslandığı zaman, Kosova'da mevcut çoğunluğa düşen hakların tamamını bizim görüşümüze göre bu belge ifade etmiyor. Bu yüzden Kosova'nın nihayi statüsünün belirlenmesi yolunda daha çok düzenleme yapılmalı, yol katedilmelidir.

Ahtisari Planı ile ilgili bazı bölüm ve somut detayların günlük hayatta gerçekleşmesi, bizim görüşümüze göre bir hayli zor olacaktır çünkü onlar yörede real durum ve gelişmeler ile uyum içinde değildir.

Bizim düşüncemize göre, Kosova, azınlıklara tamamen saygı gösteren üniter bir devlet yapısına sahip olmalı çünkü bariz bir çoğunluğa (yüzde 90) sahiptir ve diğer bazı azınlıklar sahiptir (yüzde 10). Ahtisari belgesinde, Kosova ile benzer yapıya sahip olan Avrupa ülke-

lerinde geçerli kriteriler izlenmiyor. Böyle bir durum ise tüm vatandaşlara eğitim, sağlık, finansman, kültür mirası, güvenlik ve kanunların hakimiyeti alanında eşit imkanların sağlanması açısından ülkenin yetkivücutlu ve demokratik bir şekilde fonksiyon etmesini güçleştirmektedir.

Bu planda en çok göze batan eksiklikten birisi Kosova merkez Parlamentosunda iki aşamalı bir seçimin öngörülmesi ve bunun hangi alanlar ve hangi durumlarda bu tür oylamanın yapılacağı net bir şekilde belirtilmemiş olmasıdır. Pratikte böyle bir durum Meclis çalışmalarında güçlükler ya da onun tamamen bloke edilmesine yol açabilir.

Paket ile Sırp azınlığına tanınan pozitif ayrımcılık en iyi niyetle yapıldığına rağmen, düşüncemize göre, zamanın geçmesi ile planın bir zafiyetine dönüşebilir, çünkü yöresel planda farklılıkların belirmesi ve Makedonya, Sırbistan ve Kara Dağ gibi ülkelerde belli sorunlara yol açabilir (oralarda yaşayan azınlıklar da bu tür pozitif diskriminasyon haklarının kendilerine tanınmasını talep edebilir). Bu durum kendiliğinden bir memnuniyetsizliğe yol açıp Kosova'ya negatif bir şekilde yansıtacaktır.

Ademi merkezîyetçilik konusunda Paketin bazı bölümlerinin en büyük eksikliği, sözü edilen ademi merkezîyetçilik ile tüm Kosova'nın kapsamamış olması ve etnik kökenlere daylı bir

ademi merkezîyetçiliği ifade etmesidir. Vatandaşa daha hızlı ve efikas hizmetlerin sunulması ile hizmetlerin kendilerine daha yakın olması ilkesi bu alanda esas olarak alınmış değildir. Önerilen bu şekilde bu tür hizmetlerin uygulanması sırasında güçlüklerle karşılaşılabilir, ikincisi ise kişi başına göre düşen belediye bağışları ve finansi araçlarında önemli bir uyumsuzluğun ortaya çıkma ihtimali vardır.

İlerde iş başına gelecek olan uluslar arası misyonun yerleştirilmesi ve kalması konusunda Planda bazı eksikliklerin olduğu görüşündeyiz. Şimdiye kadar görevde bulunan misyonun tecrübelerinden hareket ederek bu misyonun sona ermesi ile zamanın ayan olarak belirlenmemiş olması, bu Planın bir eksik tarafını oluşturduğu denebilir. Kosova'da, belli alanlarda mevcut olacak iki paralel sistemin fonksiyonel olmasını sağlayacak ayrıntılara da Planda yer verilmiyor. Bu şekilde belki de ülkenin normal olarak gelişmesini engelleyecek iki tarafın karşılıklı engel, sürtüşme ve karşı gelmelerine yol açabilir.

Sonuç olarak, Kosova'da kurtuluş savaşından bu yana 8 yıl geçti. Kaybedilen zaman Kosova kurumlarının çalışmalarına odaklanarak uluslar arası topluluk ile işbirliğine önem vererek ülkemizin başarılı olacağına inanmamız için nedenlerimiz vardır.

ASI Misyon İfadesi

Meclis'i Destek Girişimi (ASI) Kosova Meclisini güçlendirmek ve profesyonelleştirmek için destek sunan demokratizasyon programlarının inter – ajans koordinasyon mekanizmasıdır. ASİ'nin çalışmaları, demokratik yönetmeliklerinin tanınması ve onlara karşı saygının gösterilmesi, şeffaflık ve kamuoyuna karşı sorumlu davranma, yasal gündem sıralarının geliştirilip gerçekleştirilmesi, çok dilliliğe karşı saygının gösterilmesi ve yöresel ile inter parlamento irtibatlarına dayanan demokratik politik kültürde odaklanmaktadır.

ASI partnörleri, kaynakları biriktirmek, bilgileri paylaşmak ve Meclis ile doğrudan doğruya yapılan bir interaksiyonda ihtiyaçların belirlenmesinde programları koordine etmektedir. ASI koordinatörü olarak, AGİT Kosova Misyonu, tüm ASİ partnörleri ile irtibat kurarak ve Meclis temsilcileri ile yapılan danışmalardan sonra sıralı koordinasyon toplantılarını düzenlemektedir. ASİ'nin sıralı Bülteni, Kosova Meclisi'ndeki son gelişmeler hakkında geniş bir yerel ve uluslar arası kamuoyuna olduğu gibi ASI destek programları hakkında bilgi vermektedir.

Şu anda ASİ'ye katılanlar :

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNSt.) Konrad Adenauer Stiftung (KAS), Doğu Batı Parlamento Pratiği Projesi (DBPPP), Avrupa İmar Ajansı (AIA) Fransa, Almanya, Belçika, Slovenya parlamentoları Konsortiumu ve International de Paris la Defense Enstitüsü, ABD Uluslar arası Gelişme Acentesi (USAID) işbirliğiyle olduğu gibi Ulusal Demokratik Enstitüsü (UDE), Birleşmiş Milletler Gelişme Programı (BMGP) İnter Parlamento Birliği (IPB), AGİT Kosova Misyonu ve Kosova Meclis'i işbirliğiyle.

Yazi Isleri Heyeti:

Ramë Manaj, Skender Durmishi, Sven Lindholm, Blerim Vela, Alfons Lentze, Edmond Efendija, Krenar Loshi, Franklin De Vrieze.

Editors: Jennifer Ober, Anna Richards, Nuno Luzio.

Dizayn Grafik: Shpend Kada, Edi Agagjyshi

OSCE Mission Headquarters, 10000 Prishtinë/Priştina

Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188

contact: franklin.devrieze@osce.org

<http://www.osce.org/kosovo>

Bu bültende ortaya atılan görüşler katkıda bulunanların kendi görüşleridir ve Meclis, AGİT'in Kosova Misyonu ya da ASİ partnörleri olan örgütlerin görüşlerini temsil etmemektedir.

Bu Bültendeki fotoğraflar :

OSCE: 2, 5, 6, 9, 13, 17, 21, 24, 27, 31, 32, 33, 34;

UNOSEK: 3, 18; UNMIK: 10, 22; Koha Ditore 11